

Ruimte voor sport in Houten

Onderzoek naar de behoefte aan binnen- en buitensportvoorzieningen
in de periode 2015, 2020 en 2030

David Romijn

Ruimte voor sport in Houten

Onderzoek naar de behoefte aan sportvoorzieningen
in de periode 2015, 2020 en 2030

in opdracht van gemeente Houten

David Romijn

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

*Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
+31 (0)30 721 02 20 | www.mulierinstituut.nl
info@mulierinstituut.nl | [@mulierinstituut](https://www.instagram.com/mulierinstituut)*

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	7
1.1	Onderzoeksvragen	7
1.2	Werkwijze	7
1.3	Leeswijzer	9
2.	Uitgangspunten	11
2.1	Bevolkingsprognose	11
2.2	Leerlingenprognose	12
2.3	Ontwikkeling ledentallen van sportbonden	12
2.4	Zaalsporten	17
2.5	Toekomst	17
3.	Huidige situatie buitensport	19
3.1	Inleiding	19
3.2	Voetbal	19
3.3	Hockey	24
3.4	Korfbal	24
3.5	Honk- en softbal	24
3.6	Tennis	25
3.7	Atletiek	25
4.	Toekomst van voetbal	27
4.1	Capaciteitsberekeningen	27
4.2	Nabijheidsanalyse	28
4.3	Conclusie	31
5.	Toekomst van overige buitensporten	33
5.1	Hockey	33
5.2	Korfbal	36
5.3	Honk- en softbal	37
5.4	Tennis	37
5.5	Atletiek	39
6.	Binnensport	41
6.1	Introductie	41
6.2	Huidige bezetting van de binnensportaccommodaties	43
6.3	Normbezetting versus praktijk	45
6.4	Toekomstige behoefte aan binnensportaccommodaties	46
7.	Conclusies en aanbevelingen	49
7.1	Conclusies accommodatie per sporttak	49
7.2	Aanbevelingen	50
	Literatuur	53
	Bijlage 1 Normteamberekening voetbal	55

1. Inleiding

Deze rapportage brengt de huidige en toekomstige behoefte aan sportruimte in beeld voor de georganiseerde buitensport (voetbal, hockey, korfbal, atletiek, tennis en honk- en softbal) en de binnensport in de gemeente Houten.

De gemeente Houten wil in 2016 beschikken over inzicht in de behoefte aan gemeentelijke sportaccommodaties voor nu en in de toekomst. Dit ruimteonderzoek moet bijdragen aan het nemen van gefundeerde besluiten over de herziening van het sport(accommodatie)beleid van de gemeente Houten.

De gemeente Houten wenst daarom, en gegeven de bevolkingsontwikkeling en de ontwikkelingen in het sportlandschap, inzicht te verkrijgen in capaciteit en behoefte aan sportaccommodaties in de toekomst. Met de prognoses die in dit onderzoek naar voren komen, kan door de gemeente een juiste inschatting worden gemaakt welke investeringen op korte en lange termijn op het gebied van sport nodig zijn en wat voor de gemeente Houten een meest optimale en toekomstbestendige configuratie van sportaccommodaties is.

Er wordt in dit onderzoek daar waar relevant teruggegrepen op de uitkomsten van het ruimteonderzoek in 2008. Daarbij wordt bekeken wat in de tussentijdse periode is gerealiseerd en in hoeverre de prognoses uit 2008 overeenkomen met de werkelijke situatie op het moment.

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te verschaffen in de ruimtelijke vraag naar en aanbod van de buiten- en binnensport nu en in de toekomst en de meest optimale spreiding van sportaccommodaties. Hiermee kan de gemeente grip blijven houden op veranderingen in de behoefte aan ruimte voor sport voor nu en in de toekomst, en in perspectief van de taakstelling, komen tot een optimalisering van het sportaccommodatiebeleid. Daarbij zijn de onderzoeksvragen opgesteld die in paragraaf 1.1 staan beschreven. In deze rapportage is geen aandacht voor de capaciteit en behoefte aan zwembadwater.

1.1 Onderzoeksvragen

In dit onderzoek staan de volgende onderzoeksvragen centraal:

Buitensport

1. Waar zijn per voetbal- (4 verenigingen), hockey- (1) en tennisvereniging (5) in de gemeente Houten de betreffende leden woonachtig, en hoe ver reizen zij gemiddeld naar hun vereniging?
2. Wat is in de huidige situatie in de gemeente Houten de vraag naar velden voor voetbal, hockey, korfbal, honk- en softbal, tennis en atletiek en wat is de verwachte vraag in 2020 en 2030, en welke overschotten/tekorten kunnen zich voor gaan doen uitgaande van het aanbod in 2016?

Binnensport

3. Wat is de huidige en toekomstige (2020 en 2030) vraag naar sporthallen en sportzalen in de gemeente Houten en hoe verhoudt dit zich tot het huidige aanbod?

1.2 Werkwijze

Buitensport

Voor de vraag-aanbod analyses van de buitensporten gebruiken we ons ruimte-instrument. Dit

rekeninstrument is toepasbaar op de sporten voetbal, hockey, tennis, honk- en softbal en korfbal. Voor deze sporten wordt op basis van teamaantallen en door Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) en NOC*NSF vastgestelde planningsnormen, het benodigde aantal velden berekend. Daarbij wordt onder meer gecorrigeerd voor een variabele belasting door verschillende leeftijdsklassen. Daarnaast gaat de normberekening af op zowel de cultuurtechnische als organisatorische belasting. De cultuurtechnische belasting heeft betrekking op de staat van het veld en het beheer, de organisatorische belasting gaat in op de vraag of het veld voldoende ruimte biedt. Voor ieder sportpark geldt dat aan beide aspecten voldaan moet worden om voldoende ruimte te (blijven) bieden.

Op basis van de verwachte bevolkingsgroei en de veranderende bevolkingssamenstelling, bepalen we wat de vraag naar velden is in 2020 en in 2030. Eventuele tekorten of overschotten in 2020 of in 2030 worden zichtbaar door de toekomstige behoefte met het huidige aanbod te vergelijken.

Voor atletiek zijn geen algemeen geldende planningsnormen beschikbaar. Wel zijn er vuistregels die worden gebruikt om de ruimtebehoefte te bepalen. Deze vuistregels zijn aangevuld met een beschrijving van de situatie in vergelijkbare gemeenten.

Binnensport

Voor de vraag-aanbodanalyse van sporthallen werken we met draagvlakcijfers op basis van inwoner- en leerlingaantallen, nu en in de toekomst. De berekening heeft betrekking op het gebruik van deze accommodaties door verenigingen, onderwijs en particulieren. De draagvlakcijfers geven een bandbreedte aan waarbinnen de werkelijke behoefte ligt. Door de huidige bezettingsgraden en eventuele overloopmogelijkheden naar sport- en gymzalen bij de vraag-aanbodanalyse te betrekken, wordt beschreven of de minimale of maximale variant het meest van toepassing is.

Bronnen

Ter beantwoording van de onderzoeksvragen is gebruikgemaakt van de volgende bronnen:

Uitgangspunten

- Demografische gegevens van de gemeente Houten;
- Bevolkingsprognoses van de gemeente Houten tot en met 2030;
- Leerlingprognoses voor scholen in de gemeente Houten tot en met 2030;
- Accommodatieoverzichten gemeente Houten;
- Landelijke ledentallen primaire binnen- en buitensporten;
- Adresgegevens onderwijslocaties en binnensportaccommodaties gemeente Houten;
- Diverse gebruiksnormen uit Handboek Sportaccommodaties (update 2016);
- Planologische Kengetallen.

Binnensportanalyses

- Verhuurgegevens van binnensportaccommodaties (gymzalen, sportzalen en sporthallen);
- Analyse/informatie bezetting particuliere hallen.

Buitensportanalyses

- Team aantallen buitensporten;
- Ledenontwikkeling voetbalverenigingen 2010-2015;
- Postcodes ledenbestand hockey-, voetbal- en tennisverenigingen.

1.3 Leeswijzer

Allereerst gaan we in hoofdstuk 2 in op de uitgangspunten die binnen dit onderzoek zijn gehanteerd. Vervolgens komt de situatie in Houten in de hoofdstukken 3 en 4 aan bod. In hoofdstuk 3 staat de ruimte voor buitensport centraal, waarbij wordt gekeken naar de huidige vraag-aanbodverhouding op de sportparken in de gemeente. In hoofdstuk 4 wordt de toekomstige behoefte van voetbal geanalyseerd, waarbij het huidige en het toekomstige aanbod tegen elkaar worden afgezet. In hoofdstuk 5 doen we dit voor diverse andere buitensporten. Hoofdstuk 6 gaat in op de vraag en het aanbod van binnensportaccommodaties, nu en in de toekomst. Hoofdstuk 7 geeft tot slot een samenvatting en visie op de toekomst op basis van de verwachte ontwikkelingen op het gebied van vraag van en aanbod aan sportruimte.

2. Uitgangspunten

In dit hoofdstuk beschrijven we de uitgangspunten die bij het onderzoek zijn gebruikt. Het gaat daarbij om bevolkings- en leerlingprognoses en de ontwikkeling van het aantal leden bij sportbonden.

2.1 Bevolkingsprognose

Voor de berekening van de behoefte aan sportvelden in 2020 en 2030 maken we gebruik van de bevolkingsprognose. De bevolking van de gemeente Houten blijft in de periode 2016-2030 gelijk (tabel 2.1). Binnen die ontwikkeling is te zien dat het aantal gezinnen (6-17 jaar en 35-64 jaar) afneemt en dat de groep 65-plussers juist toeneemt.

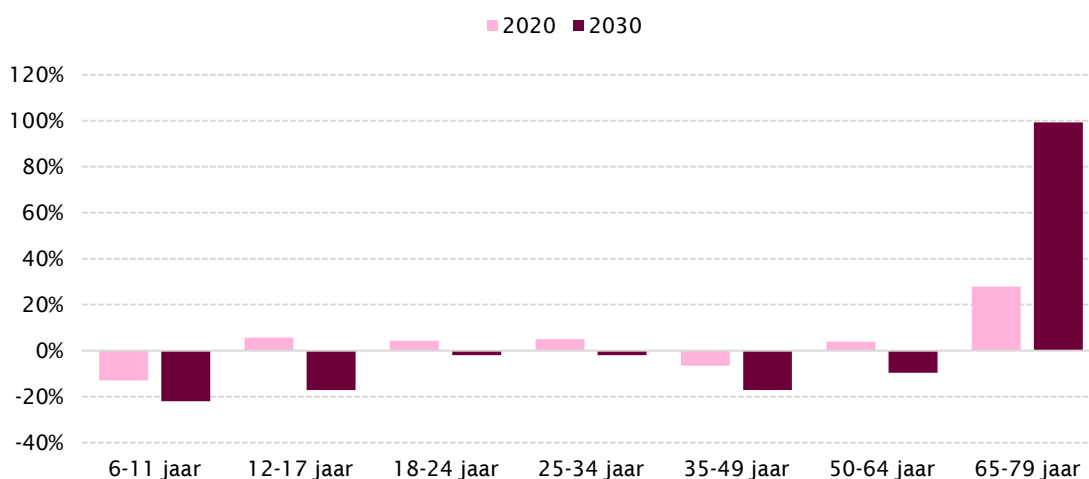
Tabel 2.1 Aantal inwoners per leeftijdsklasse in 2016, 2020 en 2030

	2016	2020	2030	Vershil 2016-2030
6-11 jaar	4.414	3.844	3.443	-971
12-17 jaar	4.211	4.451	3.490	-721
18-24 jaar	3.675	3.832	3.602	-73
25-34 jaar	4.991	5.243	4.892	-99
35-49 jaar	10.577	9.887	8.762	-1.815
50-64 jaar	11.522	11.979	10.417	-1.105
65-79 jaar	4.643	5.937	9.254	4.611
Totaal	44.033	45.162	43.925	-108

Bron: Pronexus, 2014¹

In figuur 2.1 wordt de ontwikkeling per leeftijdsklasse in procentuele ontwikkeling beschreven. Daar valt in af te lezen dat het aantal 65-plussers in 2030 is verdubbeld, terwijl de overige leeftijdscategorieën allen (licht) afnemen.

Figuur 2.1 Inwonersontwikkeling per leeftijdsklasse per jaar, in procenten t.o.v. 2016

¹ Bij afronding van de rapportage kwam een update van de bevolkingsprognoses beschikbaar. Deze meest recente verwachtingen van 2016 zijn op detailniveau vergeleken met de cijfers uit 2014. Beide prognoses komen dermate sterk overeen dat dit geen gevolgen heeft voor de behoefteprognoses in deze rapportage.

Voor de doorrekening van buitensporten hanteren we - anders dan voor de binnensport - de prognoses per speelcategorie die in de meeste sporten worden gehanteerd. Deze prognoses zijn in tabel 2.2 naar indexcijfer gepresenteerd.

Tabel 2.2 Bevolkingsontwikkeling in Houten tot 2020 en 2030, per leeftijdscategorie (indexcijfer, 2016 = 100)

	2020	2030
Pupillen (4-11 jaar)	88	81
Junioren (12-17 jaar)	106	83
Senioren (18-35 jaar)	105	98
35+/45+ (35-54 jaar)	94	81

2.2 Leerlingenprognose

Voor de leerlingenprognose maken we gebruik van de prognoses van Pronexus (april 2014). Het aantal scholieren in Houten zal de komende vijftien jaar afnemen (tabel 2.1). De leerlingenprognoses voor zowel het primair als voortgezet onderwijs ondersteunen dit beeld. Het aantal leerlingen in het basisonderwijs zal in 2030 met ruim 1.200 leerlingen ten opzichte van het huidige aantal zijn afgenomen.

Tabel 2.3 Geschatte aantal leerlingen naar onderwijstype gemeente Houten

	2015	2020	2030	Vershil '15/'30
Basisonderwijs	5.607	4.939	4.359	-1.248
Voortgezet onderwijs	2.184	2.375	1.929	-255
Speciaal onderwijs	151	134	120	-31

Bron: Pronexus, 2014²

2.3 Ontwikkeling ledentallen van sportbonden

In deze paragraaf gaan we in op de ledentalontwikkelingen per sportbond. Bij de presentatie hiervan hebben we gebruikgemaakt van wisselende y-assen in de grafieken. De ontwikkeling van de ledencijfers is daarmee visueel uitvergroot. In werkelijkheid is de geschetste ontwikkeling soms maar een fractie van het totale ledenbestand.

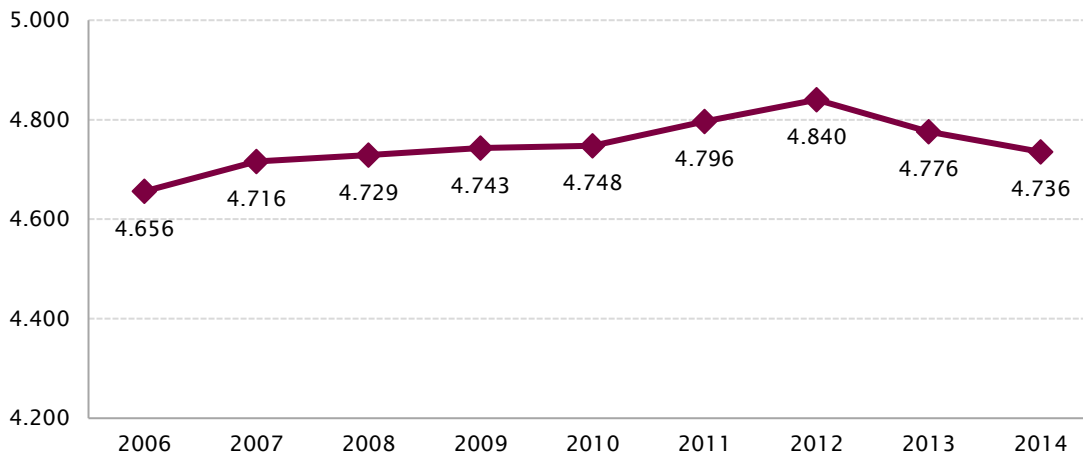
Het totaal aantal lidmaatschappen bij alle sportbonden in Nederland is in de periode 2006-2012 gestegen tot ruim 4.8 miljoen³, maar sindsdien is sprake van een daling van ruim 100.000

² Bij afronding van de rapportage kwam een update van de leerlingenprognoses beschikbaar. Deze meest recente verwachtingen van 2016 zijn op detailniveau vergeleken met de cijfers uit 2014. Beide prognoses komen dermate sterk overeen dat dit geen gevolgen heeft voor de behoefteprognoses in deze rapportage.

³ Dit is exclusief de lidmaatschappen van Sportvisserij Nederland (sinds 2013 aangesloten bij NOC*NSF)

lidmaatschappen (figuur 2.2). Deze daling wordt in belangrijke mate veroorzaakt door een daling bij de tennisbond.

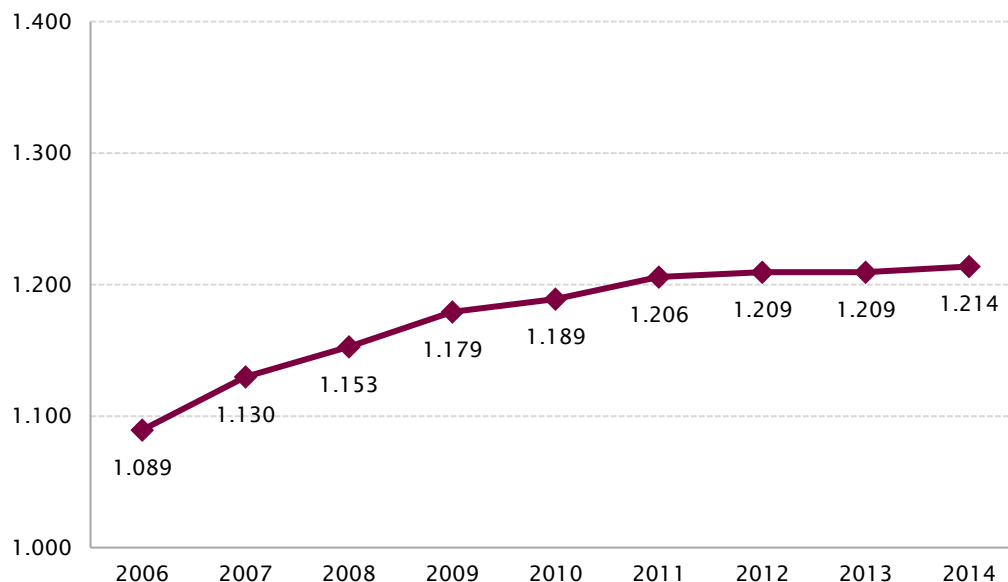
Figuur 2.2 Totaal aantal lidmaatschappen bij sportbonden, 2006-2014, aantallen x 1.000

Bron: NOC*NSF 2006-2014, bewerking Mulier Instituut.

In de periode 2006-2014 heeft de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB) te maken gehad met een groei tot 1.214.000 lidmaatschappen in 2014 (figuur 2.3). Deze groei is met name te danken aan de toenemende populariteit van het meisjesvoetbal.

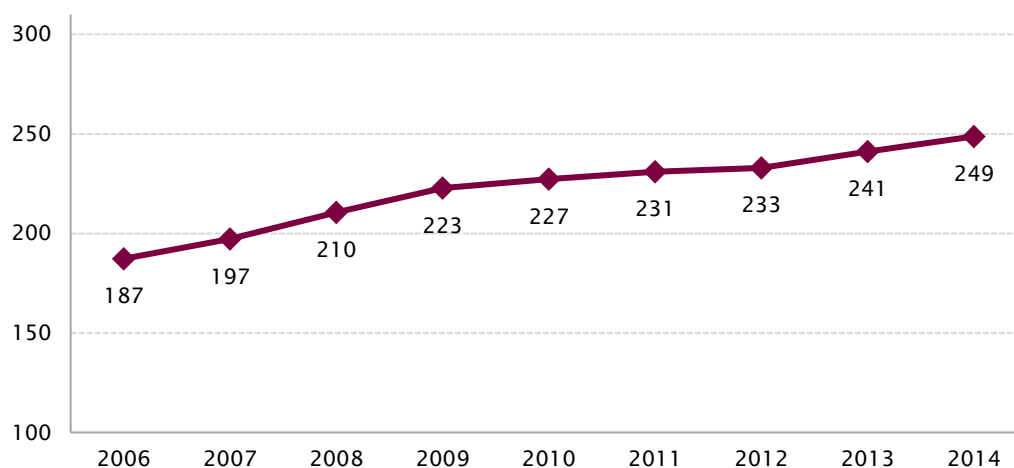
Figuur 2.3 Aantal lidmaatschappen bij voetbalbond KNVB, 2006-2014, aantallen x 1.000

Bron: NOC*NSF 2006-2014, bewerking Mulier Instituut.

De ontwikkeling van het aantal lidmaatschappen bij de Koninklijke Nederlandse Hockeybond (KNHB) toont een blijvend sterke groei aan. In de periode 2006-2014 was sprake van een stijging van het aantal lidmaatschappen van 187.000 in 2006 naar 249.000 in 2014 (figuur 2.4).

Figuur 2.4 Aantal lidmaatschappen bij hockeybond KNHB, 2006-2014, aantallen x 1.000

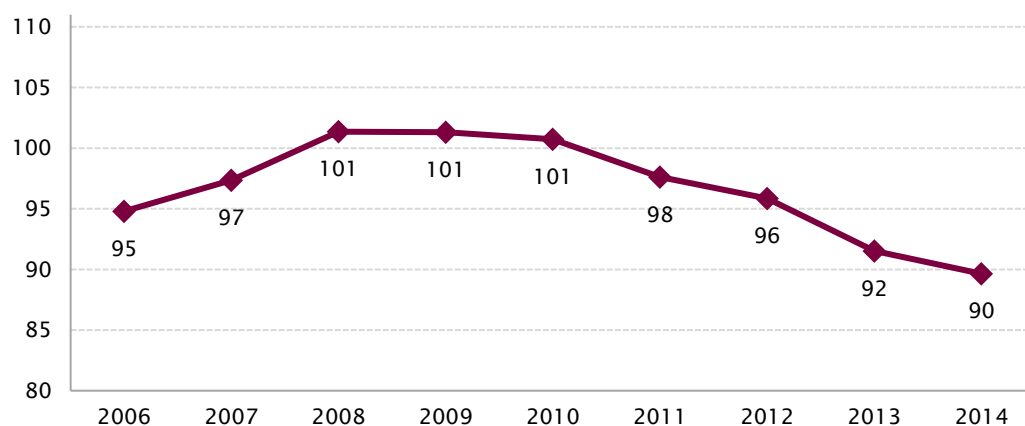

Bron: NOC*NSF 2006-2014, bewerking Mulier Instituut.

De stijging is zelfs zo sterk (gemiddeld 3,6% per jaar in de afgelopen jaren), dat we later in de prognose een aparte analyse maken voor de hockeysport in Houten (paragraaf 5.1).

Het Koninklijke Nederlandse Korfbalverbond (KNKV) heeft in de afgelopen jaren te maken met een stelselmatige daling van het aantal lidmaatschappen. In 2010 had de KNKV nog 101.000 lidmaatschappen; in 2014 is dat aantal geslonken tot 90.000 lidmaatschappen (figuur 2.5). Deze ontwikkeling zal beschrijvend terugkomen in de gemeentelijke prognoses voor de ruimte voor de korfbalsport in Houten.

Figuur 2.5 Aantal lidmaatschappen bij de korfbalbond KNKV, 2006-2014, aantallen x 1.000

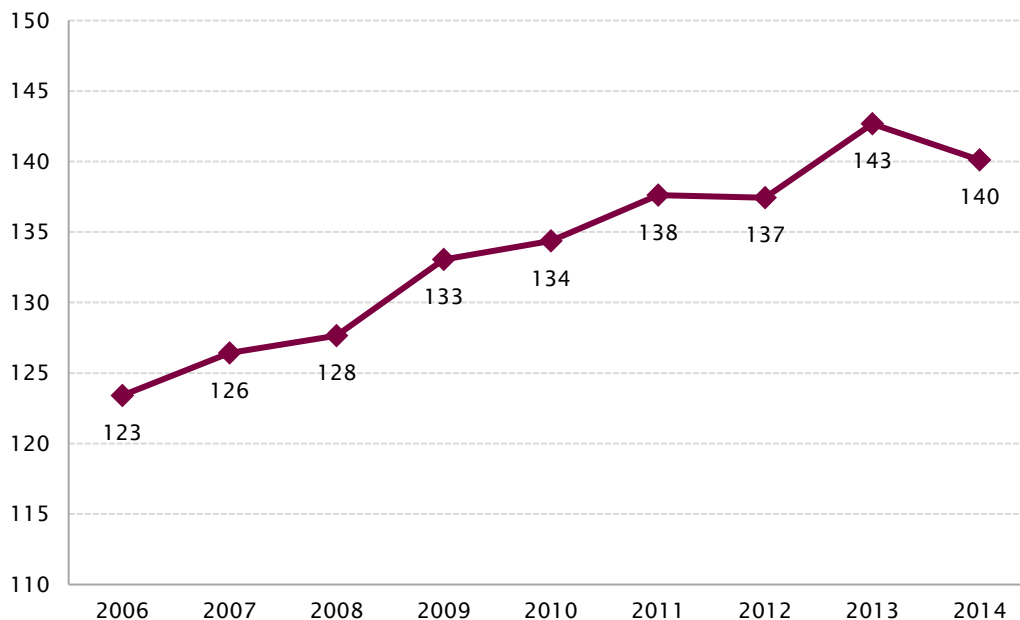

Bron: NOC*NSF 2006-2014, bewerking Mulier Instituut.

De Atletiekunie laat sinds 2006 een sterke groei van het aantal leden zien, maar in 2014 is een lichte daling opgetreden (figuur 2.6). De groei is voornamelijk veroorzaakt door een toename van het aantal lopers en minder door een toename van het aantal baanatleten. In het brancherapport Atletiek in Nederland (Breedveld & Hover, 2016) wordt aangenomen dat deze daling naar alle waarschijnlijkheid een incident betreft. De auteurs stellen dat atletiek juist zeer leeft van top (Dafne Schippers) tot

breedtesport (grote toename van (informele) loopgroepen). De gevolgen voor de ruimtebehoefte zullen daarom zeer gering zijn en worden alleen in beschrijvende vorm meegenomen.

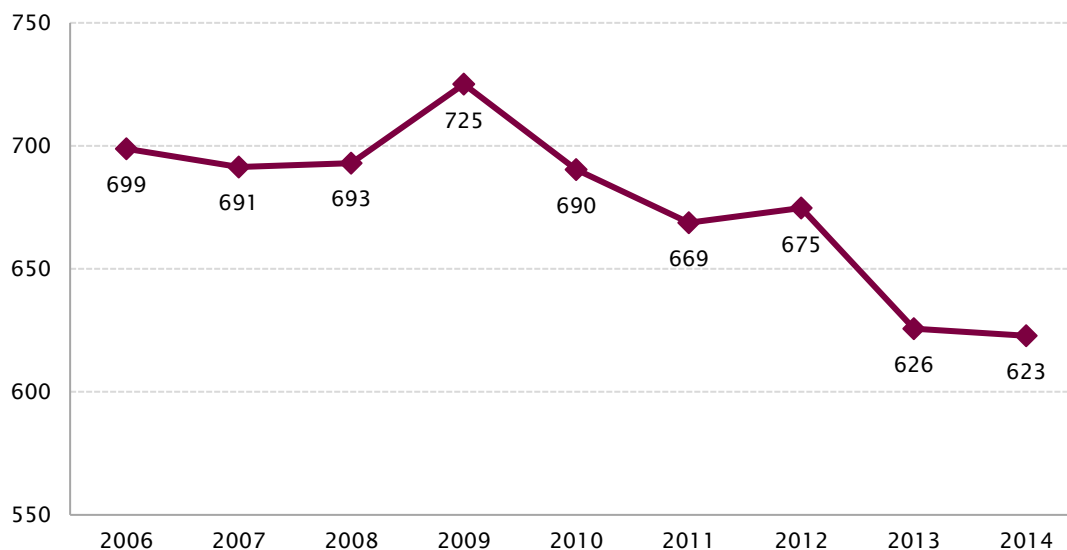
Figuur 2.6 Aantal lidmaatschappen bij de Atletiekunie, 2006-2014, aantallen x 1.000

Bron: NOC*NSF 2006-2014, bewerking Mulier Instituut

Ondanks een tussentijdse groei rond 2009 verloor de KNLTB tussen 2006 en 2014 ruim 75.000 leden (figuur 2.7). Dat is ruim tien procent van het volledige ledenbestand. Met ruim 623.000 leden is de tennisbond in omvang echter nog altijd de tweede sportbond van Nederland, na de KNVB.

Figuur 2.7 Aantal lidmaatschappen bij de tennisbond KNLTB, 2006-2014, aantallen x 1.000

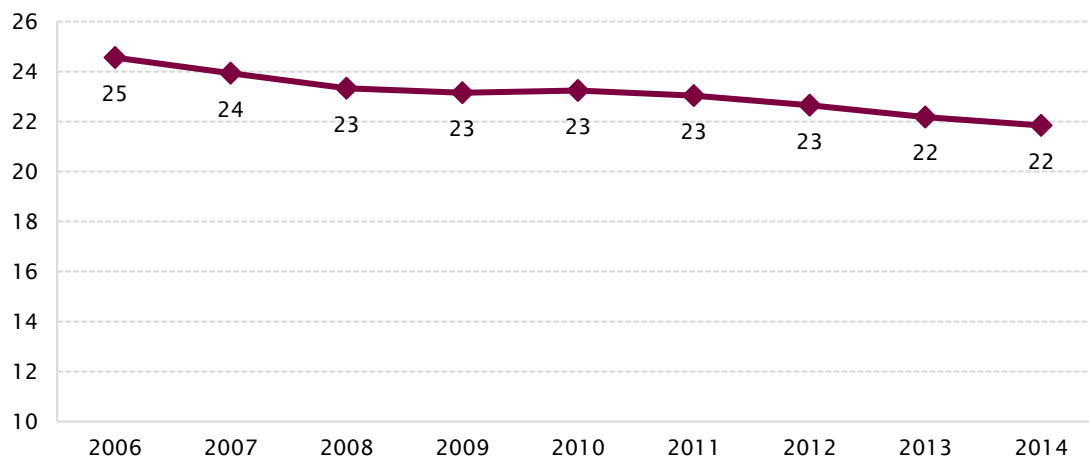

Bron: NOC*NSF 2006-2014, bewerking Mulier Instituut

Het aantal honk- en softballeden neemt landelijk langzaam maar zeker af (figuur 2.8). Tussen 2006 en 2014 zag de KNBSB haar ledental dalen met bijna 3.000 leden naar bijna 22.000. Voor een relatief kleine

sportbond is dat een aanzienlijke daling. Net als de tennisbond verloor de KNBSB ruim tien procent van haar leden.

Figuur 2.8 Aantal lidmaatschappen bij de honk- en softbalbond KNBSB, 2006-2014, aantallen x 1.000

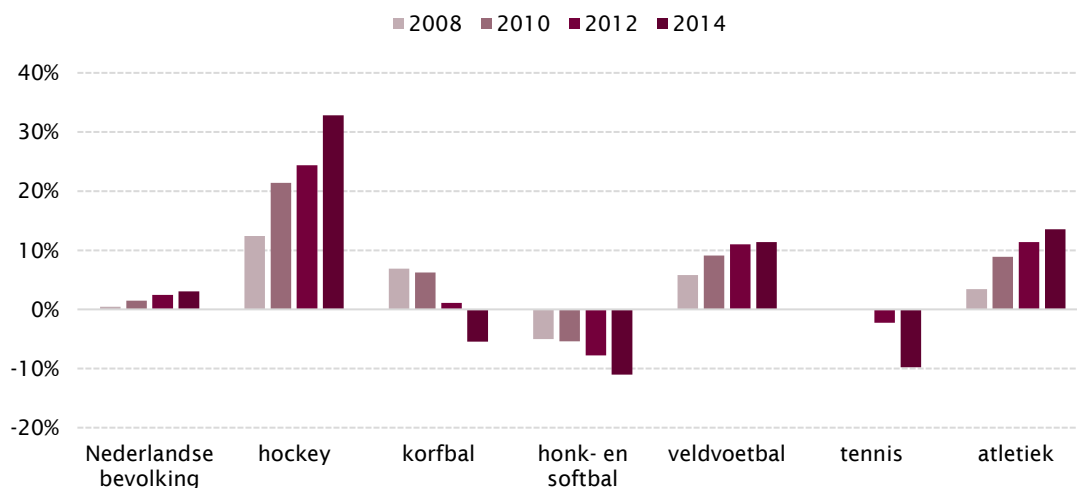

Bron: NOC*NSF 2006-2014, bewerking Mulier Instituut

De ontwikkelingen van het aantal lidmaatschappen bij de buitensporten die in deze paragraaf zijn gepasseerd, zijn in figuur 2.10 nogmaals weergegeven, maar dan in procentuele groei/afname in de periode 2006 tot en met 2014. Hierbij is het jaar 2006 als uitgangsjaar genomen: de procentuele verandering geldt dus ten opzichte van 2006. Ter vergelijking is ook de ontwikkeling van de Nederlandse bevolking in de periode 2006-2014 weergegeven.

Uit figuur 2.9 blijkt dat met name hockeybond KNHB, voetbalbond KNVB en de Atletiekunie een groei in ledentallen hebben doorgemaakt die de groei in bevolking sterk overstijgt. De korfbalbond KNKV, het honk- en softbal (KNBSB) en tennisbond KNLTB zijn de negatieve ontwikkelingen in ledental.

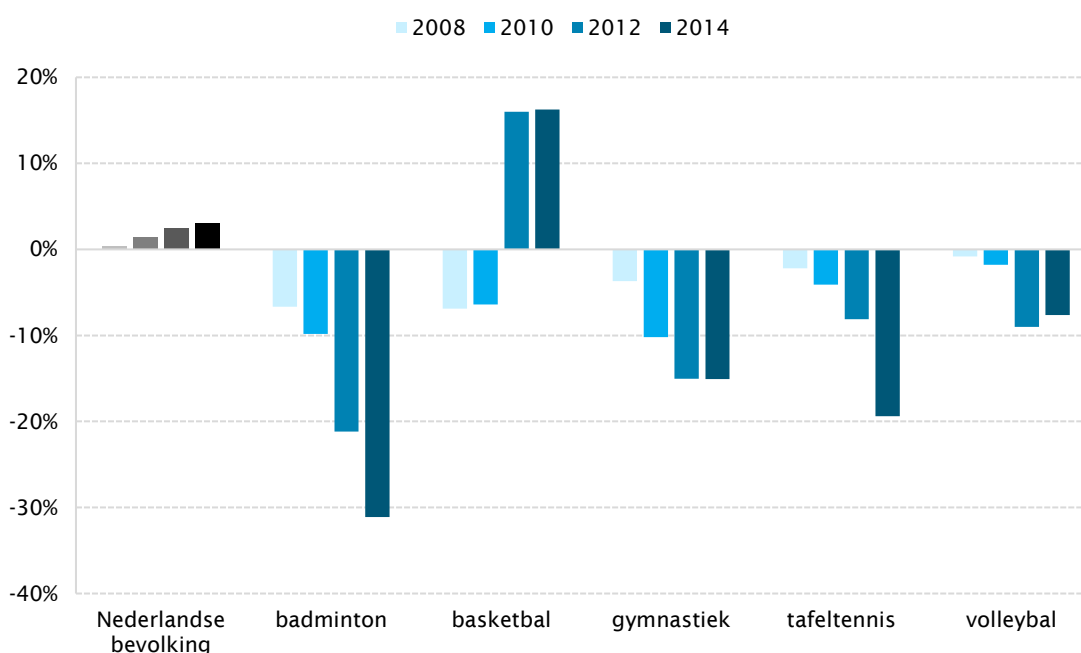
Figuur 2.9 Ontwikkeling lidmaatschappen bij diverse buitensportbonden in de periode 2006-2014 (met 2006 als uitgangsjaar), afgezet tegen de ontwikkeling van de Nederlandse bevolking in diezelfde periode

2.4 Zaalsporten

Kijken we naar typische binnensporten, dan zien we dat de meeste zaalsporten afnemende ledenaantallen hebben, met uitzondering van basketbal (figuur 2.11). Voetbal maakt in zijn geheel als sport wel een groei door, maar het zaalvoetbal (5% van alle voetballers) heeft te maken met een afname van het aantal leden (niet in figuur).

Figuur 2.11 Ontwikkeling lidmaatschappen bij diverse binnensportbonden in de periode 2006-2014 (met 2006 als uitgangsjaar), afgezet tegen de ontwikkeling van de Nederlandse bevolking in diezelfde periode

Bron: NOC*NSF 2009-2014, bewerking Mulier Instituut

2.5 Toekomst

In het afgelopen decennium viel te zien dat de georganiseerde sportdeelname in Nederland na een periode van groei inmiddels stabiel is. De ledentallen van diverse grote sportbonden zijn dat zeker niet. In de buitensport vielen hockey en atletiek als stijgers op en korfbal en tennis als daler. Bij de binnensport is - tegen de bevolkingsontwikkeling in - een meer algemene tendens van dalende ledentallen te zien. De uitzondering hierop vormt het basketbal.

Het is niet gezegd dat de ontwikkeling van het laatste decennium een-op-een toepasbaar is op de tien jaar die gaan komen. Echter, het ligt niet in de lijn der verwachting dat de sporten die de afgelopen jaren consequent met een afname te maken hebben gehad, ineens de weg naar boven inslaan. Evenmin zullen sporten die een fors aandeel aan leden zagen verdwijnen, in dezelfde mate blijven slinken op weg naar volledige verdwijning. Het lijkt aannemelijk dat de groei van hockey in de afgelopen jaren zich verder doorzet. Het blijft daarentegen de vraag of en wanneer deze groei afvlakt.

3. Huidige situatie buitensport

In het vorige hoofdstuk zijn de uitgangspunten met betrekking tot de vraag naar sportaccommodaties in Houten besproken. Daarvoor zijn zowel lokale demografische kengetallen als landelijke ontwikkelingen op het gebied van sportdeelname gebruikt. Met deze uitgangspunten gaan we in dit hoofdstuk in op de huidige vraag naar en capaciteit van buitensportaccommodaties.

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de ruimtebehoefte voor de buitensporten voetbal, hockey, honk- en softbal, korfbal, tennis en atletiek. De huidige situatie qua aantallen teams is in verhouding tot het aantal velden c.q. banen in kaart gebracht. In dit hoofdstuk worden per paragraaf een aantal primaire buitensporten beschouwd.

3.2 Voetbal

In Houten zijn in het seizoen 2016/2017 227 voetbalteams in de bondscompetitie actief (tabel 3.1). Niet alle teams belasten wedstrijd- en trainingsvelden in dezelfde mate. Om te corrigeren voor kleinere teams, heeft de KNVB in samenwerking met Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) een bespelingsnorm opgesteld die 'terugrekent' naar het equivalent van volledige seniorenteams, te weten 'normteams'. Een voorbeeld hiervan is dat twee pupillenteams op één wedstrijdveld terecht kunnen en dat maximaal vier van deze pupillenteams één trainingsveld delen. Zie bijlage 1 voor een verdere toelichting van deze bespelingsequivalenten per leeftijd-/speelcategorie. Op basis van deze equivalenten spreken we in het seizoen 2016/2017 over 143 'normteams'.

Tabel 3.1 Aantal voetbalteams in Houten

	seizoen 2016/2017
Totaal aantal teams	227
Totaal normteams wedstrijd	143

De voetbalteams van de gemeente Houten zijn verdeeld over vier voetbalverenigingen die allen een eigen sportpark hebben. In tabel 3.2 staat het aantal teams en normteams voor wedstrijdveld beschreven. Deze uitkomsten worden gebruikt voor de berekening van de benodigde capaciteit.

Tabel 3.2 Huidig aantal teams naar wedstrijd- en trainingsnorm per vereniging

Naam sportpark	Naam vereniging	Teams	Normteams wedstrijd
Oud Wulven	SV Houten	91	54
De Kruisboog	FC Delta Sports '95	80	52
De Eng	v.v. 't Goy	35	23
Blokhoven	V.V. Schalkwijk	21	14
<i>Totaal</i>		<i>227</i>	<i>143</i>

Huidige capaciteit

Tabel 3.3 beschrijft de huidige capaciteit van wedstrijd- en trainingsvelden per vereniging. De veldcapaciteit per vereniging is vastgesteld op basis van de huidige vaste bespeler. Bij de toepassing van

de berekeningen worden kunstgrasvelden en WeTra (Wedstrijd-/Trainingsveld) zowel tot wedstrijd- als tot trainingsvelden gerekend.

Tabel 3.3 Aantal huidige wedstrijd- en trainingsvelden per vereniging

Naam sportpark	Naam vereniging	Huidige capaciteit velden		
		Natuurgras Training	Wedstrijd	Kunstgras / WeTra
Oud Wulven	SV Houten		3	3
De Kruisboog	FC Delta Sports '95			6
De Eng	v.v. 't Goy	1	1	1
Blokhoven	V.V. Schalkwijk	1	2	
<i>Totaal</i>		2	6	10

Huidige behoefte

In de eerder genoemde normberekening van de KNVB en de VSG wordt gewerkt met normteams omdat daarmee wordt 'teruggerekend' naar benodigde hele velden/speelvelden. In tabel 3.4 is het aantal benodigde trainingsvelden per vereniging in beeld gebracht. Daarbij is de behoefte aan trainingsvelden onafgerond gepresenteerd. Voor trainingsvelden zijn drie bespelingsnormen vastgesteld, (zie bijlage 1) die horen bij een lage kwaliteit natuurgrasveld (hier wordt veel op getraind), hoge kwaliteit natuurgrasveld (hier wordt iets minder vaak op getraind) en een kunstgrasveld (hier wordt maximaal op getraind). In tabel 3.4 beschrijven we de benodigde capaciteit voor ieder normscenario.

Indien alle velden van kunstgras zouden zijn, hebben alle teams samen een behoefte van 9,3 velden om te kunnen trainen. Wanneer juist alle velden van gras zouden zijn en deze gedurende het seizoen een hoge kwaliteit moeten hebben, zijn 11,3 velden benodigd. Wanneer de gemeente en de verenigingen met minder kwaliteit op de trainingsvelden genoegen nemen, dan is de behoefte 9,9.

Tabel 3.4 Aantal benodigde trainingsvelden per vereniging op basis van normteams

Naam sportpark	Naam vereniging	Benodigde velden naar verschillende normscenario's <u>training</u>		
		Hoge kwaliteit gras	Normale kwaliteit gras	Kunstgras
Oud Wulven	SV Houten	4,2	3,7	3,4
De Kruisboog	FC Delta Sports '95	4,1	3,6	3,6
De Eng	v.v. 't Goy	1,8	1,6	1,4
Blokhoven	V.V. Schalkwijk	1,1	1,0	0,9
<i>Totaal</i>		11,3	9,9	9,3

Voor de wedstrijd velden geldt dat aan speelvelden zowel een organisatorische als een cultuurtechnische behoefte is. De eerste behoefte is op basis van de vraag of alles op wedstrijd- en trainingsdagen wel past getuige de veldafmetingen en speelminuten van de teams. Cultuurtechnische behoefte betreft de mate waarin de velden redelijkerwijs kunnen worden belast. In de uiteindelijke behoefteberekening van een wedstrijd geldt uiteindelijk het hoogste getal omdat aan beide behoeftecijfers moet worden voldaan. In de gemeente Houten is bij alle verenigingen het organisatorische aspect het meest veeleisend. Dit is het gevolg van de sterke clustering van de teams op één wedstrijddag.

Tabel 3.5 Aantal benodigde wedstrijdvelden per vereniging op basis van normteams

Naam sportpark	Naam vereniging	Benodigd aantal wedstrijdvelden	
		Organisatorisch	Cultuurtechnisch
Oud Wulven	SV Houten	8,0	6,0
De Kruisboog	FC Delta Sports '95	9,5	5,8
De Eng	v.v. 't Goy	2,9	2,5
Blokhoven	V.V. Schalkwijk	1,7	1,6
<i>Totaal</i>		22,1	15,9

Capaciteit in relatie tot de behoefte

Na vaststelling van de huidige capaciteit en de behoefte op basis van teamaantallen, beschouwen we in deze paragraaf in welke mate de huidige capaciteit daadwerkelijk aan de vraag voldoet. Dit gebeurt op basis van de normberekeningen zoals deze in het rekenmodel⁴ staat, vastgesteld door KNVB, VSG en NOC*NSF.

Tabel 3.6 beschrijft per vereniging en sportpark in welke mate er een overcapaciteit aan velden is, dit zijn de positieve getallen. De negatieve getallen zijn de tekorten van de huidige capaciteit ten opzichte van de vastgestelde norm. In totaal zijn in Houten ruim 6 wedstrijdvelden tekort en afhankelijk van de gehanteerde norm/kwaliteitseis is er een overschot van 3,7 tot 5,7 trainingsvelden. Het grootste tekort is bij FC Delta Sports '95 (3,5 wedstrijdveld). Tegelijkertijd is daar ook het grootste overschot aan trainingsvelden (+1,9 tot +2,4). Alleen V.V. Schalkwijk heeft op dit moment voldoende wedstrijdvelden volgens de geldende normen (0,3). SV Houten is de enige vereniging die een tekort aan trainingsvelden heeft (-1,2 tot -0,4). Dit tekort is in de praktijk echter kleiner dan gepresenteerd omdat sportpark Oud Wulven aanvullend over twee pupillenvelden beschikt (niet meegenomen in de normberekening). Doordat de pupillen van deze velden gebruik kunnen maken, ontstaat voor de overige teams extra ruimte op de reguliere trainingsvelden.

Tabel 3.6 Resultaat huidige capaciteit en benodigde capaciteit per vereniging

Naam sportpark	Naam vereniging	Huidige minus benodigde velden (onafgerond)			
		Wedstrijd	Training hoge kwaliteit	Training normale kwaliteit	Kunstgras
Oud Wulven	SV Houten	-2,0	-1,2	-0,7	-0,4
De Kruisboog	FC Delta Sports '95	-3,5	1,9	2,4	2,4
De Eng	v.v. 't Goy	-0,9	0,2	0,4	0,6
Blokhoven	V.V. Schalkwijk	0,3	-0,1	0,0	0,1
<i>Totaal</i>		-6,1	1,7	3,1	3,7

Op basis van de normen zoals deze worden voorgeschreven, ronden we de veldbehoefte naar boven af bij een getal van 0,25 of hoger. In de praktijk betekent dit: wanneer er een kwart veld of meer tekort is, beschouwen we dit als de behoefte aan een volledig extra veld. Wanneer de overschrijding van de

⁴ Dit rekenmodel is een handreiking voor gemeenten en verenigingen om te toetsen of het aantal velden conform de behoefte van de bespelende vereniging is op basis van de vastgestelde norm.

capaciteit minder is dan een kwart veld, gaan we ervan uit dat er dan mogelijk wat ruimer met de minimale kwaliteitseisen (zie bijlage 1) of de planning op wedstrijddagen kan worden omgesprongen.

Op basis van de onafgeronde verschillen tussen behoefte en capaciteit en de genormeerde afrondingen beschrijven we in tabel 3.7 de situatie per sportpark.

Tabel 3.7 Conclusies per sportpark

Sportpark	conclusies na afronding per sportpark	onafgerond wedstrijd	onafgerond training normaal gras
Oud Wulven	tekort van 2 wedstrijdvelden	-2,0	-0,7*
De Kruisboog	tekort van 4 wedstrijdvelden, overschot 2 trainingsvelden	-3,5	+2,4
De Eng	tekort van 1 wedstrijdveld	-0,9	+0,4
Blokhoven	veldcapaciteit conform behoefte	+0,3	0,0
Totaal	tekort van 7 wedstrijdvelden, overschot 2 trainingsvelden	-6,1	+3,1

* Bij Oud Wulven zijn eveneens 2 pupillenvelden, deze worden niet in de normberekening meegenomen maar dienen wel als 'uitloop' voor een (klein) tekort aan trainingsvelden. In de praktijk zal daarmee de behoefte aan trainingsvelden nagenoeg gelijk zijn aan het aanbod op het sportpark Oud Wulven.

Wanneer alle onafgeronde saldi bij elkaar worden opgeteld, dan is gemeentebreed 6,1 wedstrijdveld tekort en is op basis van de middelste norm (normale kwaliteit gras) een overschot van 3,1 trainingsveld. De trainingsvelden die over zijn, doen nagenoeg allemaal al dienst als wedstrijdveld in het weekend omdat het WeTra- of kunstgrasvelden zijn. In dit rekenkundig ideaal wordt ervan uitgegaan dat alle teams in Houten over de beschikbare sportparken worden verdeeld. Bij dit rekenkundig ideaal wordt geen rekening gehouden met de huidige verenigingssamenstelling, dag van spelen of de reisafstand van de leden. Het betreft hier een zuiver rekenkundige ideaalsituatie omdat verenigingen zich in de praktijk niet laten opsplitsen om over de gemeente te worden herverdeeld en te voetballen waar plek is.

Een meer realistische beschouwing van de capaciteit is de afronding per sportpark. Wanneer de conclusies per sportpark bij elkaar worden opgeteld, dan stellen we vast dat in de gemeente Houten op dit moment een tekort van 6,4 wedstrijdvelden bestaat en een tekort van 0,7 trainingsveld (tabel 3.8). In dit scenario zijn tegelijk 0,3 wedstrijdvelden over op andere complexen en bestaat er een overschot van 3,8 trainingsvelden. Het saldo van wedstrijdvelden is zodoende -7 (=tekort) en een overschot van +2 trainingsvelden.

Tabel 3.8 Speelvelden saldo naar scenario

	Rekenkundig ideaal (onafgeronde totalen)	Praktijkscenario (afgeronde totalen)
Tekort wedstrijdvelden	6,4	7
Overschot wedstrijdvelden	0,3	0
<i>Saldo wedstrijdvelden</i>	<i>-6,1</i>	<i>-7</i>
Tekort trainingsvelden	0,7	1
Overschot trainingsvelden	3,8	3
<i>Saldo trainingsvelden</i>	<i>+5,1</i>	<i>2</i>

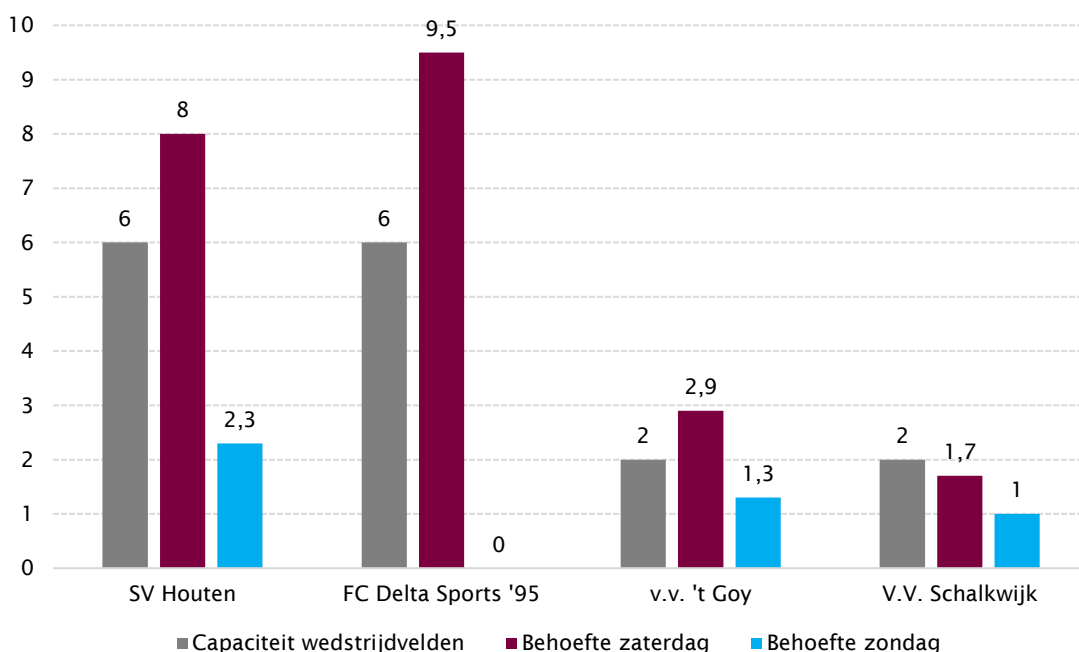
De vaststelling dat op dit moment bij SV Houten en FC Delta Sports '95 een tekort aan voetbalvelden is, komt overeen met de voorspelling van het rapport Ruimte voor Sport in Houten (Hoekman, 2008). In deze rapportage was de voorspelling dat tussen 2007 en 2015 het tekort van 1 (SV Houten) en 4 (FC Delta Sports '95) velden constant zou blijven. Voor voetbalvereniging v.v. 't Goy is het verwachte

evenwicht een klein tekort geworden van één veld. Het voorspelde overschot van een veld bij V.V. Schalkwijk is nu conform de behoefte.

Verdieping zaterdag- en zondagvoetbal

Voor drie van de vier voetbalverenigingen in de gemeente Houten geldt dat er een tekort is aan wedstrijdvelden. Deze tekorten worden in alle gevallen veroorzaakt door de organisatorische druk en niet door de belastbaarheid van de velden. Het aantal te spelen wedstrijden past niet op de beschikbare hoeveelheid velden. Daarbij valt met name de druk op de zaterdag op. In de vorige paragraaf gingen we in op het tekort van 2 en 4 wedstrijdvelden op zaterdag bij SV Houten en FC Delta Sports '95. Tegelijk blijven op deze verenigingen op zondag respectievelijk 3 en 6 velden ongebruikt. Voor v.v. 't Goy geldt deze scheve belasting eveneens. Echter, deze vereniging gebruikt de zondag nagenoeg conform de capaciteit.

Figuur 3.1 Capaciteit en behoefte wedstrijdvelden naar weekenddag, per vereniging

De KNVB organiseert jeugdcompetities op zaterdag terwijl senioren zowel op zaterdag als zondag terecht kunnen. De voetbalbond heeft enkele verkennende initiatieven gestart waarbij de jongste jeugd (F- en E-pupillen) ook op zondag in competitievorm tegen elkaar kunnen spelen. Hierin participeren de Houtense verenigingen volgens de gemeente niet. Om de scheve belasting van zaterdag en zondag het hoofd te bieden, bekijken we of een overheveling van zaterdagseniorenteams naar de zondag uitkomst zou kunnen bieden. Dit is conform de doelstelling van de gemeente Houten. Wanneer alle seniorenteams van SV Houten op zondag zouden gaan spelen - nu spelen nog 5 van de 18 teams op zaterdag - dan zou de behoefte op zaterdag zakken van 8 naar 7,3 wedstrijdvelden. Voor FC Delta Sports '95 geldt dat wanneer alle 14 seniorenteams naar zondag zouden verhuizen, de behoefte aan velden zakt van 9,5 naar 7,2. Daarmee kan de druk op de velden sterk worden verminderd. Tegelijkertijd blijft ook in het geval van dergelijk verhuizing nog altijd een ruim tekort voor de zaterdag op de Kruisboog vanwege de grote hoeveelheid jeugdteams.

3.3 Hockey

In de gemeente Houten is één hockeyvereniging actief. Bij deze vereniging zijn 103 teams actief, die gelijk staan aan 75 normteams (tabel 3.9). Daarmee heeft de vereniging behoefte aan 6,6 normvelden, afgerond is de behoefte 7 velden. Er zijn slechts 5 velden aanwezig waardoor op dit moment een tekort aan 2 velden bestaat.

Tabel 3.9 Huidige capaciteit hockeyverenigingen

Naam vereniging	Aantal teams	Aantal normteams	Huidig aantal velden	Aantal normvelden		Voorlopige conclusies	
				Zaterdag	Zondag	Behoeftte aan velden	Overschot / tekort
HC Houten	103	75	5	6,6	1,8	7	-2

Dit tekort is conform de voorspelling van het vorige ruimteonderzoek (Hoekman, 2008). In deze rapportage werd de verwachting uitgesproken dat de hockeysport in Houten - mits voldoende ruimte geboden - dermate zou groeien dat het tekort zou oplopen van één tot maximaal drie hockeyvelden.

Het grote overschot op zondag is een gevolg van het feit dat senioren in hockey uitsluitend op zondag spelen en de jeugd uitsluitend op zaterdag. Er is inmiddels een proef gaande in de regio Utrecht waarbij jeugd ook op zondag speelt; deze ontwikkeling biedt HC Houten de mogelijkheid om zonder velduitbreiding toch de capaciteit te vergroten.

3.4 Korfbal

De korfbalvereniging Victum | War Child heeft 29 teams. Omgerekend zijn dat 22 normteams die behoefte hebben aan 3,1 korfbalvelden, afgerond 3. Dit is op basis van de nieuwe normen van de KNKV⁵. Overigens ligt het gehele sportpark op zondag vrij. Het korfbalvelden beperkt zich tot de zaterdag. Door de nieuwe veldafmetingen is het in 2008 verwachte kleine tekort aan velden op dit moment juist een klein overschot geworden.

Tabel 3.10 Huidige capaciteit korfbalverenigingen

Vereniging	Capaciteit velden		Aantal normteams		Behoeftte velden		Overschot / tekort	
	zat	zon	zat	zon	zat	zon	zat	zon
Victum	4	22	0	0	3,1	0,0	1	4

3.5 Honk- en softbal

De honk- en softbalvereniging Houten Dragons heeft twaalf teams en voor deze teams bestaat een capaciteit van in totaal twee velden. Op basis van de geldende normen sluit dit aanbod goed aan op de vraag en is er voor deze sport geen overschot of tekort (zoals voorspeld in 2008).

⁵ Nieuwe veldafmetingen zijn vanaf 2014 ingevoerd met een overgangstermijn van 12 jaar, tot en met 2026.

Tabel 3.11 Huidige capaciteit honk- (H.) en softbalvereniging (S.)

Sportpark	Vereniging	Aantal velden		Aantal teams		Aantal normteams		Behoefte		Overschot / tekort	
		H.	S.	H.	S.	H.	S.	H.	S.	H.	S.
De Meerpaal	Houten Dragons	1	1	2	10	2	10	0,25	1,0	0	0

3.6 Tennis

De Houtense tennisverenigingen hebben samen krap 2.000 leden. Ruim een kwart van hen is jeugdlid. Om aan al deze tennissers in de gemeente ruimte te bieden, zijn in totaal 33 tennisbanen benodigd. Deze vraag wordt ruimschoots gedekt door de capaciteit van 39 tennisbanen, verdeeld over vijf tennisverenigingen. Er zijn echter wel grote verschillen. TV Schalkwijk en Tull en 't Waal heeft een tekort van 1 baan terwijl LTV de Doordraaiers een overschot van vier banen heeft.

Tabel 3.12 Huidige capaciteit tennisverenigingen

Vereniging	Aantal leden			Behoefte		Huidig aanbod	Resultaten	
	Senioren	Jeugd	Totaal	Banen	Afgerond	Banen	Overschot / tekort	Afgerond
L.T.V. De Doordraaiers	469	102	571	7,5	8	12	4,5	4
T.C. 't Goy	111	15	126	1,7	2	3	1,3	1
T.V. Schalkwijk en Tull en 't Waal	237	58	295	3,9	4	3	-0,9	-1
TC Atalanta	811	268	1079	14,1	14	14	0,0	0
TC Houten	309	43	352	4,7	5	7	2,3	2
Totaal	1937	486	2423	31,8	33	39	7,2	6

In totaal hebben 3 verenigingen een overschot aan banen, en 1 vereniging een tekort. Bij 1 vereniging is de capaciteit conform de huidige behoefte. Per saldo is in de gemeente Houten een overschot van 6 tennisbanen.

Dit overschot van tennisbanen is niet voorspeld in de vorige ruimtestudie in 2008. Tot die tijd waren de tennislidmaatschappen in Nederland stabiel. Tussen 2007 en 2015 verloor de KNLTB echter bijna 10 procent van haar leden. Ook in Houten is het aantal tennissers afgenomen waardoor het huidige overschot van banen is ontstaan.

3.7 Atletiek

Voor atletiek geldt dat de richtlijn vanuit de Atletiekunie is dat iedere gemeente met 40.000 inwoners of meer een volwaardige atletiekbaan kan hebben, mits een vereniging (in oprichting) aanwezig is die deze gaat gebruiken. Op dit moment heeft ongeveer 80 procent van de Nederlandse gemeenten met meer dan 40.000 inwoners één of meerdere atletiekaccommodaties.

Houten heeft 48.894 inwoners op 1 juni 2016. Daarnaast is er een onderdeel van de Utrechtse atletiekvereniging Hellas die volgens de gemeente Houten graag een atletiekaccommodatie in de gemeente Houten zou gebruiken om de leden uit deze gemeente te bedienen. Met het voldoen aan de beide richtlijnen van de Atletiekunie zou het niet vreemd zijn om (een vorm van) een

atletiekaccommodatie in overweging te nemen. Deze conclusie is gelijk aan de conclusie van het ruimteonderzoek in 2008.

In aanvulling op de richtlijnen hebben we een studie gemaakt van de aanwezigheid van atletiekaccommodaties in gemeenten die een vergelijkbaar inwonertal hebben. Daar valt op dat de meerderheid van deze gemeenten inderdaad een atletiekaccommodatie hebben, maar dat Houten zeker geen uitzondering vormt (tabel 3.13).

Gemeentegrootte	Aanwezige atletiekaccommodatie	
	Absoluut	in procenten
45.000 - 50.000	11 van de 17	65%
40.000 - 50.000	26 van de 39	67%

Naast inwonertal zou voor een meer volledige vergelijking ook naar gemeenten kunnen worden gekeken die geografisch en demografisch vergelijkbaar zijn met Houten. De invloed van leeftijd, opleiding en etniciteit van de bevolking is immers voor het potentiële gebruik van de voorziening van belang. Daarnaast is ook relevant in hoeverre er voor de eigen bevolking in de omliggende gemeenten bereikbare alternatieven zijn. Een dergelijke diepte-analyse valt niet binnen de onderzoeksvraag, maar zou bij het hanteren van een afwegingskader wel relevant kunnen zijn.

4. Toekomst van voetbal

In hoofdstuk 3 stelden we de huidige capaciteit ten opzichte van de huidige vraag vast. In hoofdstuk 4 gaan we in op de huidige capaciteit van voetbalaccommodaties in relatie tot de verwachte ontwikkeling van de vraag. Deze verwachte ontwikkelingen beschrijven we aan de hand van de bevolkingsontwikkeling. De verwachte gevolgen van deze ontwikkelingen worden met behulp van een nabijheidsanalyse van de verenigingsleden voor de volledige gemeente Houten in een perspectief geplaatst. Hierbij is aandacht voor een optimale configuratie van het totale voetbalaanbod.

4.1 Capaciteitsberekeningen

De berekeningen zoals deze in de paragraaf 3.2 voor 2015 zijn uitgevoerd, zijn in de context van bevolkingsontwikkeling ook voor de jaren 2020 en 2030 uitgevoerd. Hierbij is uitgegaan van een gelijkblijvende vraag naar voetbal per leeftijdsklasse. Dit wil zeggen dat het aandeel spelende leden per leeftijdsklasse gelijk blijft. Voor de veldbehoefte is gewerkt met de aanname dat de behoefte per normteam gelijk blijft. Deze ontwikkeling van normteams en de behoefte aan speelvelden staat gepresenteerd in tabel 4.1.

Voor de totale voetbalpopulatie is het aantal wedstrijdvelen onvoldoende. Voor trainingsvelden geldt dat het aanbod ruimer is. Het huidige overschot aan trainingsvelden lijkt door de bevolkingsontwikkeling in de gemeente Houten in de komende jaren verder toe te nemen. Doordat de meest dominante 'voetbalbevolking' (4-35 jaar) afneemt (zie ook hoofdstuk 2), zijn steeds minder velden vereist om aan de vraag te voldoen. Op deze wijze zal, wanneer het huidige aanbod gelijk blijft, de overcapaciteit van trainingsvelden in 2030 verder gegroeid zijn naar +4,4. Het huidige tekort van de wedstrijdvelen zal afnemen door de afname van het aantal voetballers (-2,5 in 2030), maar bij het huidige aanbod blijft een tekort bestaan.

Tabel 4.1 Ontwikkeling van capaciteit minus vraag naar normvoetbalvelden op basis van huidige capaciteit en bevolkingsprognoses, rekenkundig ideaal (norm normaal natuurgras)

Vereniging	2015		2020		2030	
	wedstrijd	training	wedstrijd	training	wedstrijd	training
SV Houten	-2,0	-0,7	-1,7	-0,7	-0,7	-0,2
FC Delta Sports '95	-3,5	2,4	-3,3	2,4	-2,1	2,9
v.v. 't Goy	-0,9	0,4	-0,8	0,4	-0,4	0,6
V.V. Schalkwijk	0,3	1,0	0,3	1,0	0,6	1,1
<i>Totaal</i>	<i>-6,1</i>	<i>3,1</i>	<i>-5,5</i>	<i>3,2</i>	<i>-2,5</i>	<i>4,4</i>

Zoals in paragraaf 3.2 beschreven, gaat bovenstaand rekenkundig ideaal onterecht uit van maximale 'kneedbaarheid' van de totale voetbalpopulatie in Houten. Dit zou inhouden dat huidige hele en halve teams verdeeld zouden moeten worden over verschillende sportparken. Voor een meer realistisch beeld is ook een berekening op basis van afronding per sportpark gemaakt (tabel 4.2). Deze prognoses laten zien dat de ondercapaciteit van wedstrijdvelen afneemt tot een configuratie waarbij nog altijd een ruim tekort aan wedstrijdvelen bestaat (-4). De overcapaciteit van trainingsvelden blijft in min of meer dezelfde mate bestaan en neemt met een veld toe naar 4 velden in 2030.

Tabel 4.2 Ontwikkeling van capaciteit minus vraag naar normvoetbalvelden op basis van huidige capaciteit en bevolkingsprognoses, praktijkscenario (norm normaal natuurgras)

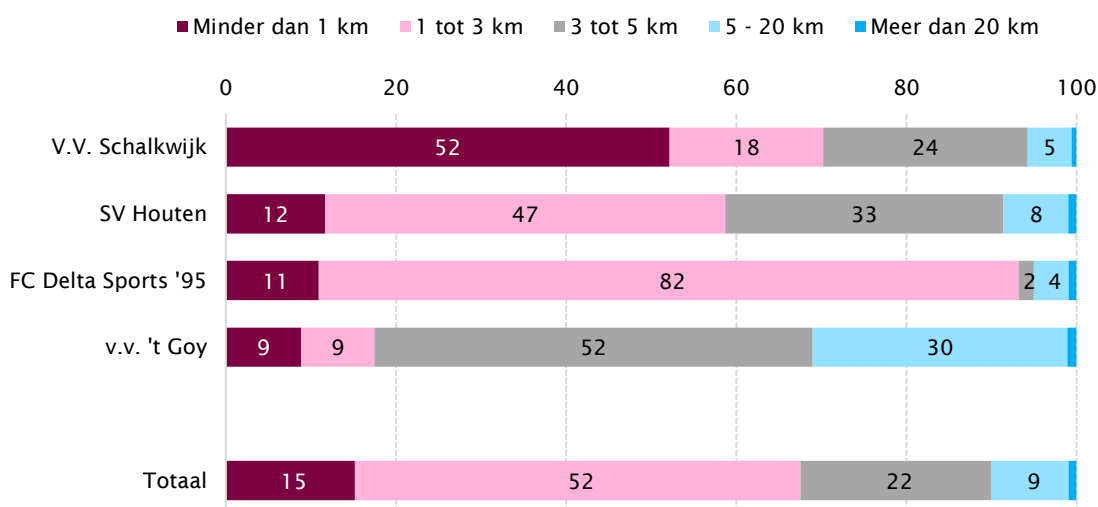
Vereniging	2015		2020		2030	
	wedstrijd	training	wedstrijd	training	wedstrijd	training
SV Houten	-2	-1	-2	-1	-1	-
FC Delta Sports '95	-4	2	-4	2	-2	3
v.v. 't Goy	-1	-	-1	-	-1	-
V.V. Schalkwijk	-	1	-	1	-	1
<i>Totaal</i>	<i>-7</i>	<i>3</i>	<i>-6</i>	<i>3</i>	<i>-4</i>	<i>4</i>

4.2 Nabijheidsanalyse

Om begrip te krijgen voor de lokale functie van de voetbalverenigingen in de gemeente Houten, loont het de moeite om de lokale worteling van de verenigingen in de analyses te betrekken. Om de lokale afkomst van een vereniging in beeld te brengen, hebben we de adressen van de ledenbestanden van de voetbalverenigingen geanalyseerd.

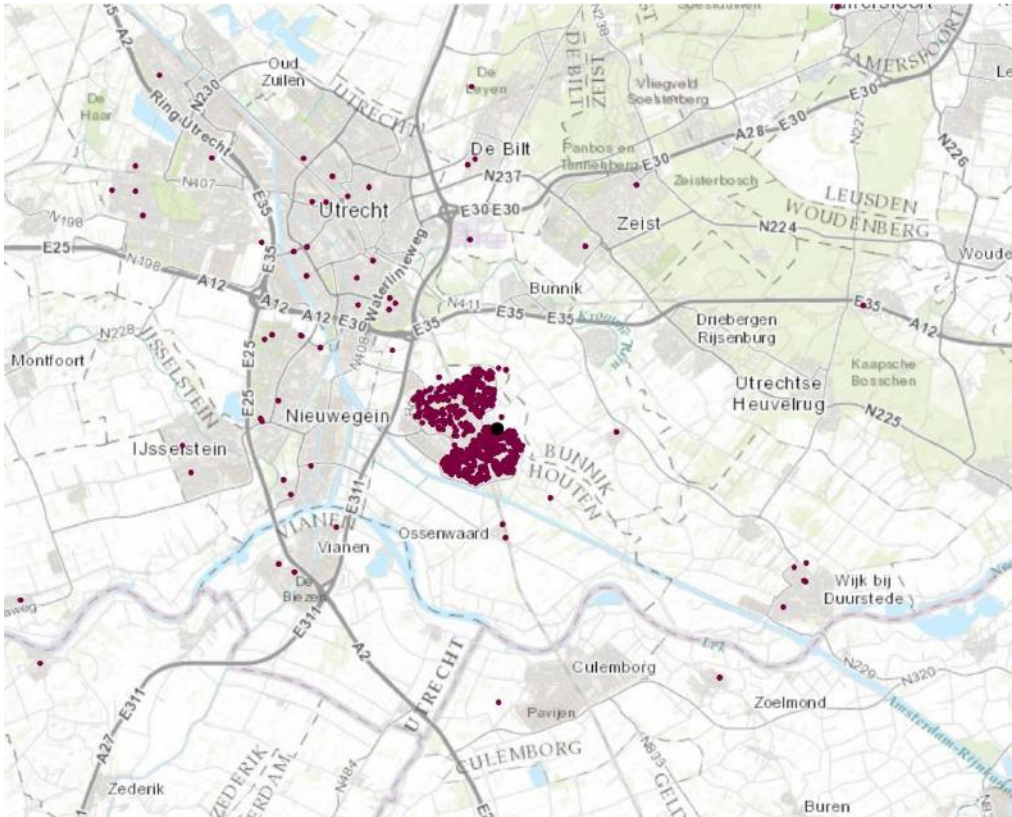
Met name V.V. Schalkwijk heeft veel leden uit de directe omgeving. Meer dan de helft van de leden woont binnen een straal van 1 kilometer van de voetbalvereniging. Daarmee lijkt de club in de kleine kern Schalkwijk een sterke lokale functie te hebben. FC Delta Sports '95 heeft ook een sterke lokale worteling, maar met een grotere cirkel. De vereniging telt aanzienlijk meer teams dan V.V. Schalkwijk (91 vs. 21) en bedient ruim 90 procent van de leden die binnen 3 kilometer wonen. Voor SV Houten (vergelijkbaar qua omvang met FC Delta Sports '95) en v.v. 't Goy (vergelijkbaar met V.V. Schalkwijk) geldt dat relatief meer leden van buiten de directe leefomgeving (>3 km) komen.

Figuur 4.1 Samenstelling ledenbestand, naar afstand in meters van woonhuis tot vereniging (in procenten)

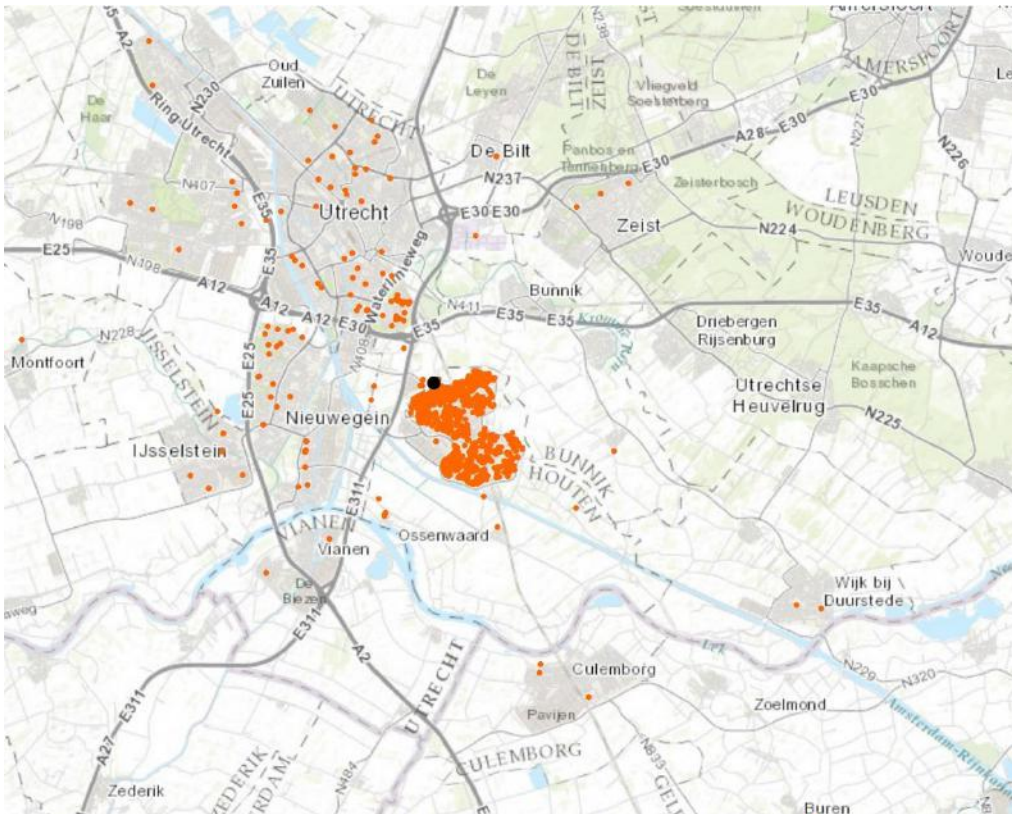

Kaarten 4.1 tot en met 4.3 geven de regionale spreiding van de leden per voetbalvereniging weer. Deze kaarten zijn een aanvulling op figuur 4.1.

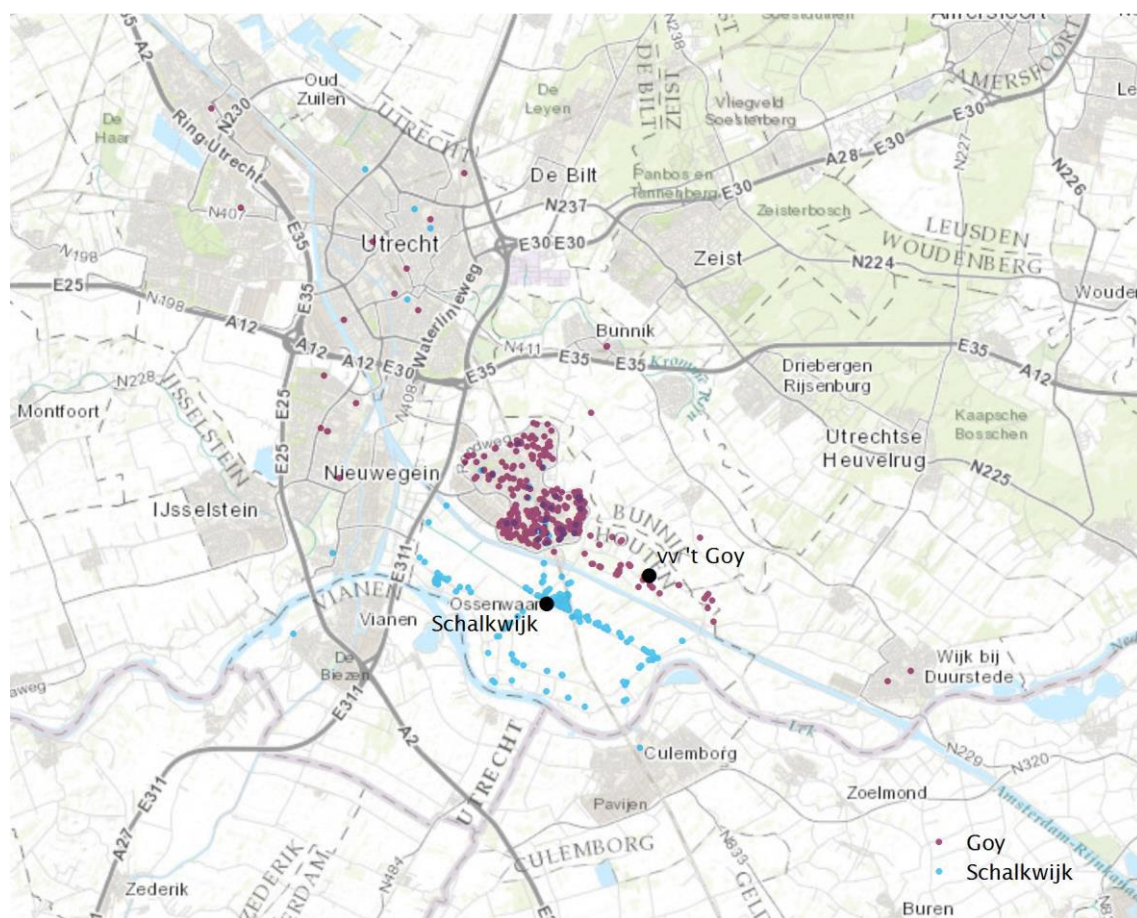
Kaart 4.1 Woonplaats leden voetbalvereniging FC Delta Sports '95 (1.309 leden), stip per lid

Kaart 4.2 Woonplaats leden voetbalvereniging SV Houten (1.269 leden), stip per lid

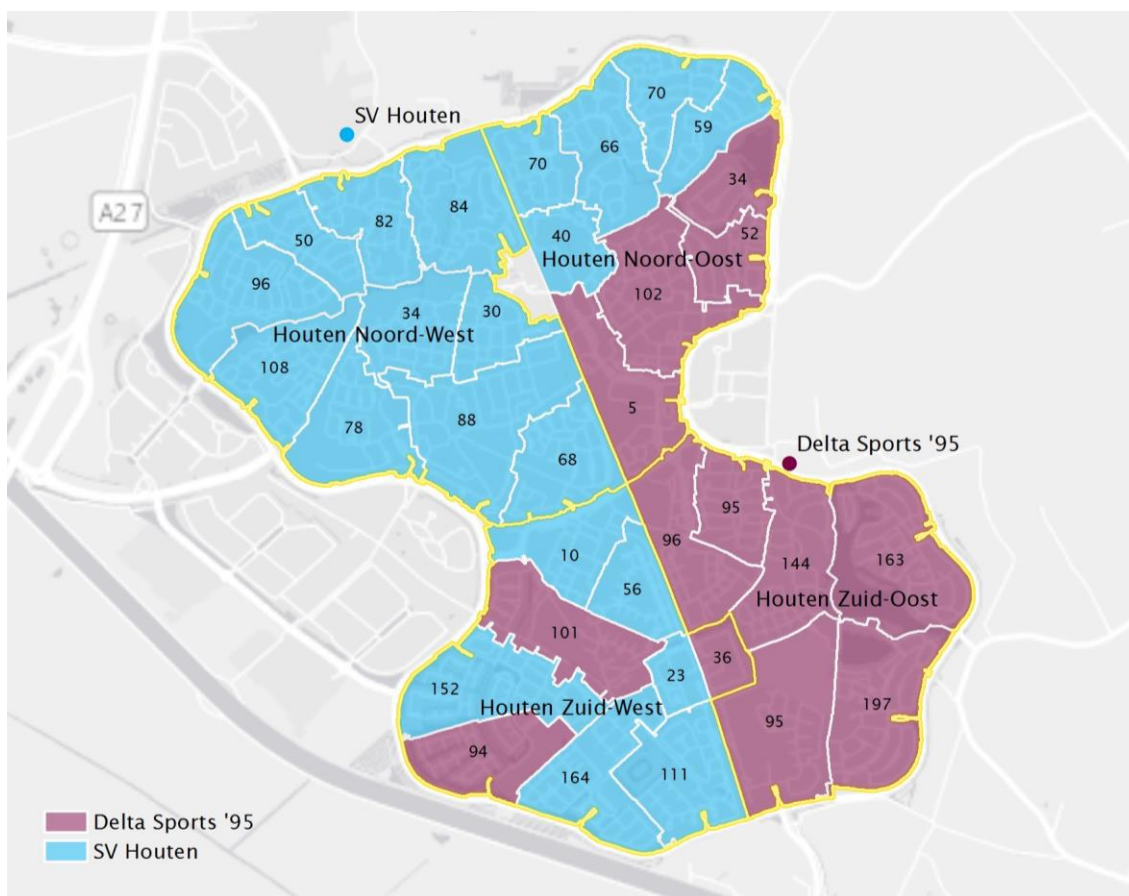

Kaart 4.3 Woonplaats leden voetbalverenigingen v.v. 't Goy (464 leden, paars) en V.V. Schalkwijk (349 leden, blauw), stip per lid

Op kaart 4.4 is per wijk in Houten de dominante voetbalvereniging naar aantal leden beschreven. Iedere wijk wordt gedomineerd door FC Delta Sports '95 of SV Houten. Voor beide verenigingen geldt dat de afstand en/of bereikbaarheid een belangrijke voorspeller vormt. Zuid-Oost Houten en het zuidelijk gedeelte van Noord-Oost zijn in meerderheid wijken waar FC Delta Sports '95 dominant is, terwijl nagenoeg alle overige wijken overheersend leden van SV Houten hebben. Dat is conform de ligging van de sportparken van beide verenigingen. V.V. Schalkwijk en v.v. 't Goy zijn in geen enkele buurt in de kern Houten dominant.

Kaart 4.4 Dominante voetbalvereniging (vereniging met meeste leden) per buurt in kern Houten, getal is totaal aantal voetballende leden per buurt

4.3 Conclusie

Door de vergrijzende bevolking in de gemeente Houten zal het huidige tekort van zeven wedstrijdvelen naar verwachting in 2030 afgenomen zijn tot vier wedstrijdvelen. Bij FC Delta Sports '95 zal het huidige tekort van vier wedstrijdvelen afnemen tot twee velden in 2030. Het overschot aan trainingsvelden zal zijn opgelopen van drie naar vier velden. Dit overschot is ook in de toekomst echter geen oplossing voor het tekort aan wedstrijdvelen, aangezien alle relevante trainingsvelden al dienst doen als wedstrijdveld. De druk betreft nog altijd de concentratie op zaterdagvoetbal. Want hoewel er verkennende initiatieven zijn, valt nog niet aan te nemen dat in de komende tien jaar het jeugdvoetbal massaal de overstap naar zondag zal maken.

5. Toekomst van overige buitensporten

In hoofdstuk 3 stelden we de huidige capaciteit van sportruimte ten opzichte van de huidige vraag vast. In dit hoofdstuk gaan we in op de huidige capaciteit van diverse buitensportaccommodaties in relatie tot de verwachte ontwikkeling van de vraag naar ruimte voor buitensport.

Op basis van de bevolkingsontwikkeling (samenstelling en aantal) zijn de veranderingen in overschotten en tekorten voor 2020 en 2030 in de buitensport weergegeven. Voor hockey is een aanvullende berekening uitgevoerd op basis van de groei van het aantal leden van de sportbond (KNHB), omdat deze groei veel sterker is dan de bevolkingsmatige ontwikkeling. Voor de overige sporten is in de berekeningen niet gewerkt met de procentuele daling/stijging van het aantal leden bij de sportbonden, omdat deze een bevolkingsmatige trend in de afgelopen jaren laten zien of omdat de absolute ledenaantallen gering zijn, waardoor de gevolgen voor de ruimtebehoefte ook gering zullen zijn. Tennis is hier de uitzondering op met een relatief groot ledenverlies in de afgelopen jaren. Om deze reden gaan we in beschrijvende vorm in op de landelijke trend in ledentalontwikkeling bij deze sporten.

5.1 Hockey

Hoofdstuk 3 beschreef het huidige tekort van twee velden op basis van het aantal hockeyteams in de gemeente Houten. Het tekort wordt op basis van de bevolkingsontwikkeling wel kleiner, maar zal blijven bestaan (-0,5, tabel 5.4). In 2030 zal, evenals de huidige situatie, op zondag nog altijd voldoende ruimte zijn (+3,4).

Tabel 5.4 Ontwikkeling van capaciteit minus vraag naar hockeyvelden op basis van huidige capaciteit en bevolkingsprognoses

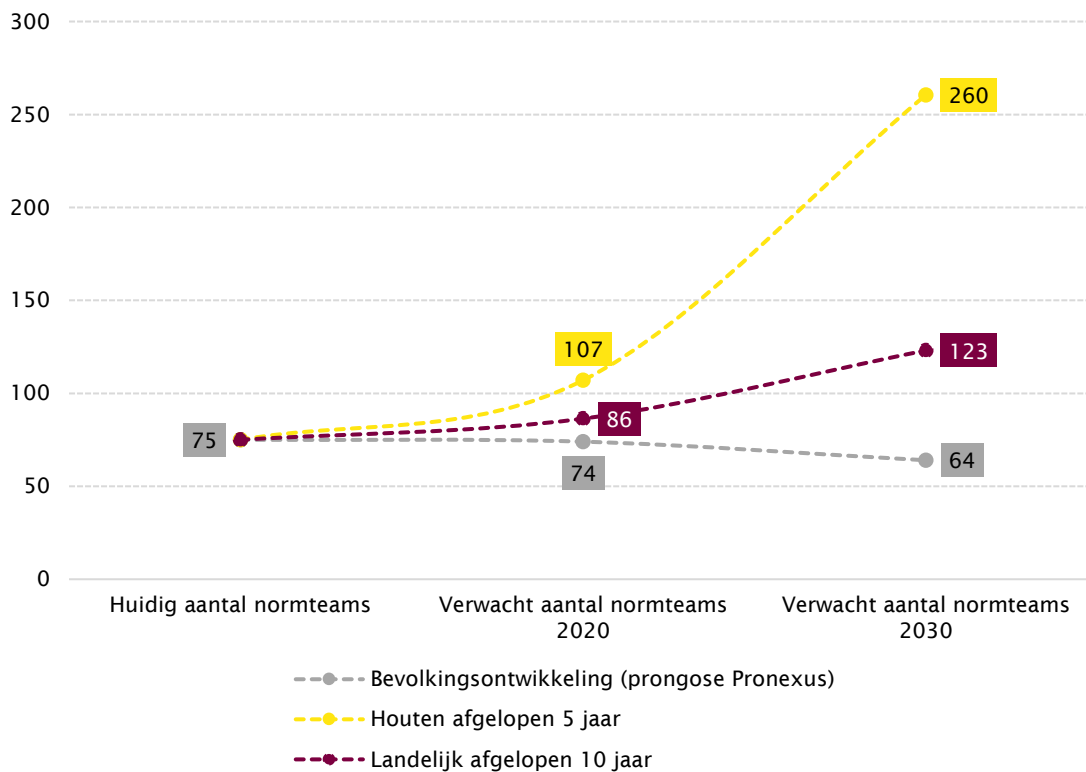
Jaar	Vereniging	Capaciteit velden	Aantal normteams		Behoefte velden		Overschot / tekort	
			zat	zon	Zat	zon	zat	zon
2016	HC Houten	5	59	16	6,6	1,8	-1,6	3,2
2020	HC Houten	5	57	16	6,4	1,8	-1,4	3,2
2030	HC Houten	5	49	14	5,5	1,6	-0,5	3,4
2030 (+3,6%)	HC Houten	5	80	24	9,0	2,7	-4,0	2,3

Op basis van de bevolkingsprognoses lijkt de verwachting dat de groep potentiële hockeyers zal slinken. Echter, in hoofdstuk 2 viel te lezen dat hockey in het afgelopen decennium een ruime groei doormaakte, zeker als deze groei met de marginale landelijke bevolkingsontwikkeling wordt vergeleken. De verwachting is dat de ontwikkeling van het aantal hockeyers op basis van de bevolkingsprognose naar boven moet worden bijgesteld. We volgen daarbij de gemiddelde landelijke jaarlijkse groei in het afgelopen decennium (+3,6%). Als deze groei verder doorzet, dan stijgt het aantal normteams naar 80. Deze groei heeft tot gevolg dat de veldtekorten van HC Houten verder oplopen (naar 4,0) op zaterdag en dat het overschot op zondag slinkt (2,3).

Wanneer wordt gekeken naar de groei van het aantal hockey(st)ers in de gemeente, dan is de verwachte ontwikkeling van het aantal hockeyteams nog groter. Voor het zuiver Houtense groeicijfer (gebaseerd op de ledentalontwikkeling van HC Houten) zou het aantal normteams zelfs groeien naar 107 in 2020 en naar 260 in 2030. Dat laatste zou een verdrievoudiging zijn van het huidige aantal teams. Deze normteamprognoses op basis van ledentallen lijken enigszins buiten proporties omdat hierbij niet

gecorrigeerd is voor de bevolkingsontwikkeling in Houten voor de komende vijftien jaar. Toch geeft het wel een beeld van de verwachte populariteit van hockey. Er lijkt in de toekomst eerder behoefte aan extra ruimte, dan dat er ruimte onbenut blijft.

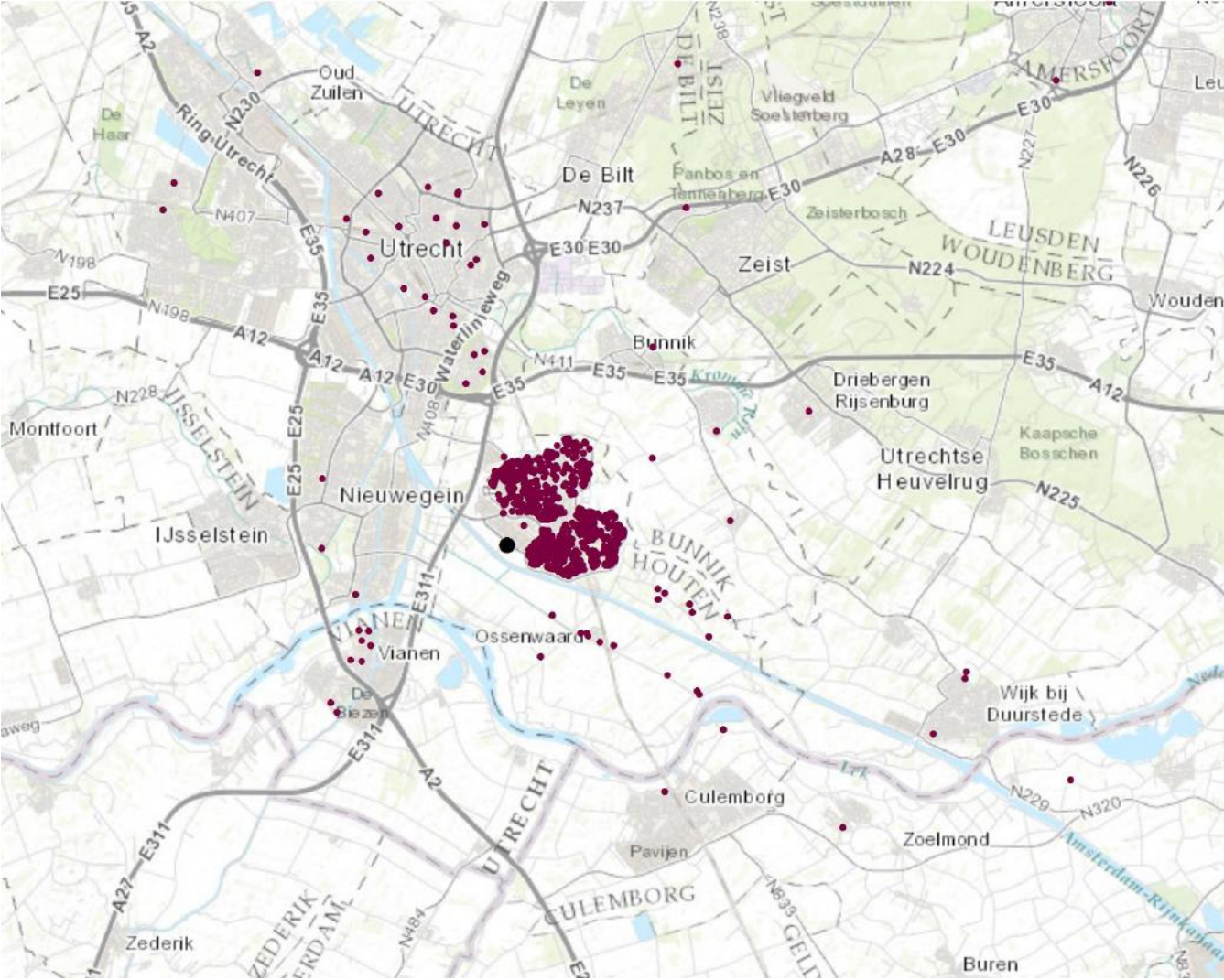
Figuur 5.1 Prognose normteamontwikkeling hockey op basis van bevolkingsontwikkeling en twee scenario's gebaseerd op recente ledentalontwikkeling

Om het tekort op zaterdag op te lossen, zouden verenigingen een gedeelte van de jeugd op zondag moeten laten spelen. Deze aanpassing zou verder verkend moeten worden bij de KNHB. Vermoedelijk zou verplaatsing van jeugdwedstrijden van zaterdag naar zondag niet voldoende zijn om de ondercapaciteit op te lossen omdat bij doorzetten van de huidige groei het tekort op zaterdag groter is dan het overschot op zondag.

HC Houten bedient voornamelijk inwoners uit de gemeente Houten. Op dit moment komt 96 procent van de 1.574 leden uit de eigen gemeente. Op de volgende pagina is in kaart 5.1 te zien dat het overgrote deel van de leden van HC Houten uit Houten zelf komt.

Kaart 5.1 Herkomst hockeyleden HC Houten, naar wijk

Gelijktijdig met voorliggend onderzoek heeft het Mulier Instituut in opdracht van de gemeente Utrecht en de KNHB een regionaal onderzoek uitgevoerd dat de hockeysport in de regio Utrecht analyseert. In dit ruimteonderzoek (Wezenberg-Hoenderkamp & Schadenberg, 2016) is, in overleg met de opdrachtgevers, een andere norm toegepast dan de planningsnorm uit het Handboek Sportaccommodaties. Dit betreft de norm van de KNHB en deze is niet in het Handboek Sportaccommodaties opgenomen. Echter, omdat deze mogelijk in de toekomst wel wordt opgenomen, presenteren we naast de uitkomsten op basis van de huidige norm (paragraaf 3.3 en 5.1), ook de uitkomsten bij de eventuele norm van de toekomst.

Conclusie gemeente Houten - op basis van planningsnorm KNHB

HC Houten

De gemeente Houten kent één hockeyvereniging, waarvan de leden hoofdzakelijk uit de eigen gemeente komen (95,7%). Het aantal velden voldoet niet aan de huidige behoefte. Er bestaat een tekort van meer dan een half veld.

Als gekeken wordt naar de bevolkingsontwikkeling van het verzorgingsgebied van de vereniging, loopt dit tekort terug, en zal in 2035 een situatie ontstaan waarbij het aanbod conform de behoefte is. In die situatie is zelfs nog plaats voor enkele teams. Echter, op basis van de ledengroei zal in 2020 al een tekort van drie velden ontstaan.

Bron: Wezenberg-Hoenderkamp, K. & B. Schadenberg (2016). *Ruimte voor hockey in de regio Utrecht 2016 – 2035. Een vraag-aanbod analyse*. Utrecht: Mulier Instituut.

5.2 Korfbal

De huidige overcapaciteit van korfbalruimte zal op basis van demografische ontwikkelingen op weg naar 2030 licht toenemen. In tabel 5.5 is te zien dat de overcapaciteit bij Victum verder toeneemt. Op basis van de bevolkingsontwikkeling zal in 2020 het aantal normteams eerst marginaal toenemen om daarna af te nemen tot 19,5 normteams.

Tabel 5.5 Ontwikkeling van capaciteit minus vraag naar korfbalvelden op basis van huidige capaciteit en bevolkingsprognoses

Jaar	Vereniging	Capaciteit velden	Aantal normteams		Behoefte velden		Overschot / tekort	
			zat	zon	Zaterdag	Zondag	zat	zon
2016	Victum	4	22,2	-	3,2	0,0	0,8	4,0
2020	Victum	4	22,9	-	3,3	0,0	0,7	4,0
2030	Victum	4	19,5	-	2,8	0,0	1,2	4,0

In bovenstaande tabel zijn de prognoses van de bevolkingssamenstelling meegenomen. Dat leidt al tot een krimp van het aantal korfballers. Echter, tussen 2008 en 2014 daalde landelijk het aantal korfballers met ongeveer 10.000, wat 10 procent is van het totaal (hoofdstuk 2). Wanneer dergelijke krimp zich verder doorzet, moet de overcapaciteit van de korfbalvelden (nog) verder naar boven worden bijgesteld.

5.3 Honk- en softbal

De situatie van honk- en softbal is naar verwachting stabiel (tabel 5.6). De huidige evenwichtssituatie waarbij de capaciteit bij de vraag aansluit blijft op basis van de bevolkingsontwikkeling de komende jaren in stand. Ondanks een lichte afname in de komende jaren, blijft de behoefte aan één honkbalveld en softbalveld bestaan.

Tabel 5.6 Ontwikkeling van capaciteit minus vraag naar honk- (H.) en softbalvelden (S.) op basis van huidige capaciteit en bevolkingsprognoses

Jaar	Vereniging	Aantal velden		Aantal normteams		Behoefte		Overschot	
		H.	S.	H.	S.	H.	S.	H.	S.
2016	Houten Dragons	1	1	2,0	10,0	0,3	1,0	+0,8	+0,0
2020	Houten Dragons	1	1	2,1	9,2	0,3	0,9	+0,7	+0,1
2030	Houten Dragons	1	1	1,8	8,3	0,2	0,8	+0,8	+0,2

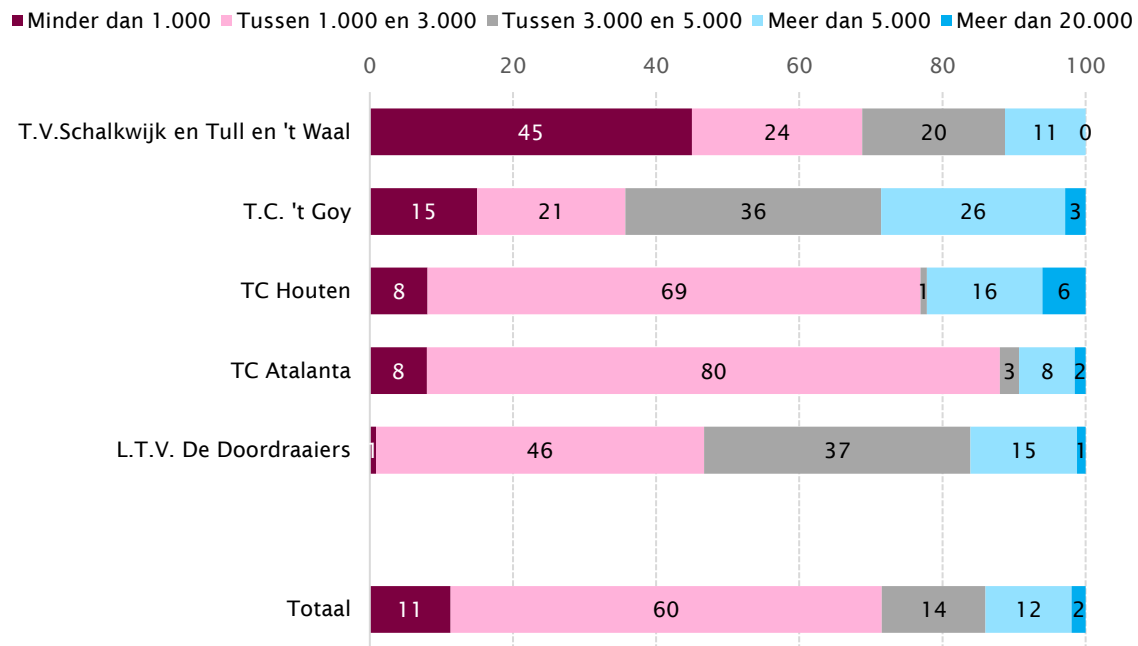
5.4 Tennis

In de gemeente Houten is in 2016 een overschot van in totaal zes tennisbanen. Deze overdaad aan banen zal op basis van de bevolkingsontwikkeling en landelijk afnemende ledencijfers van de KNLTB vermoedelijk verder toenemen. Daarnaast valt op basis van de bevolkingsontwikkeling ook aan te nemen dat de tennisverenigingen in de gemeente Houten met lagere ledentallen rekening moeten houden. De bevolkingsontwikkeling voorspelt een dalende behoefte aan tennisbanen (27 in 2030). Wanneer het huidige aanbod in stand blijft, zal het overschot aan banen over veertien jaar twaalf banen zijn.

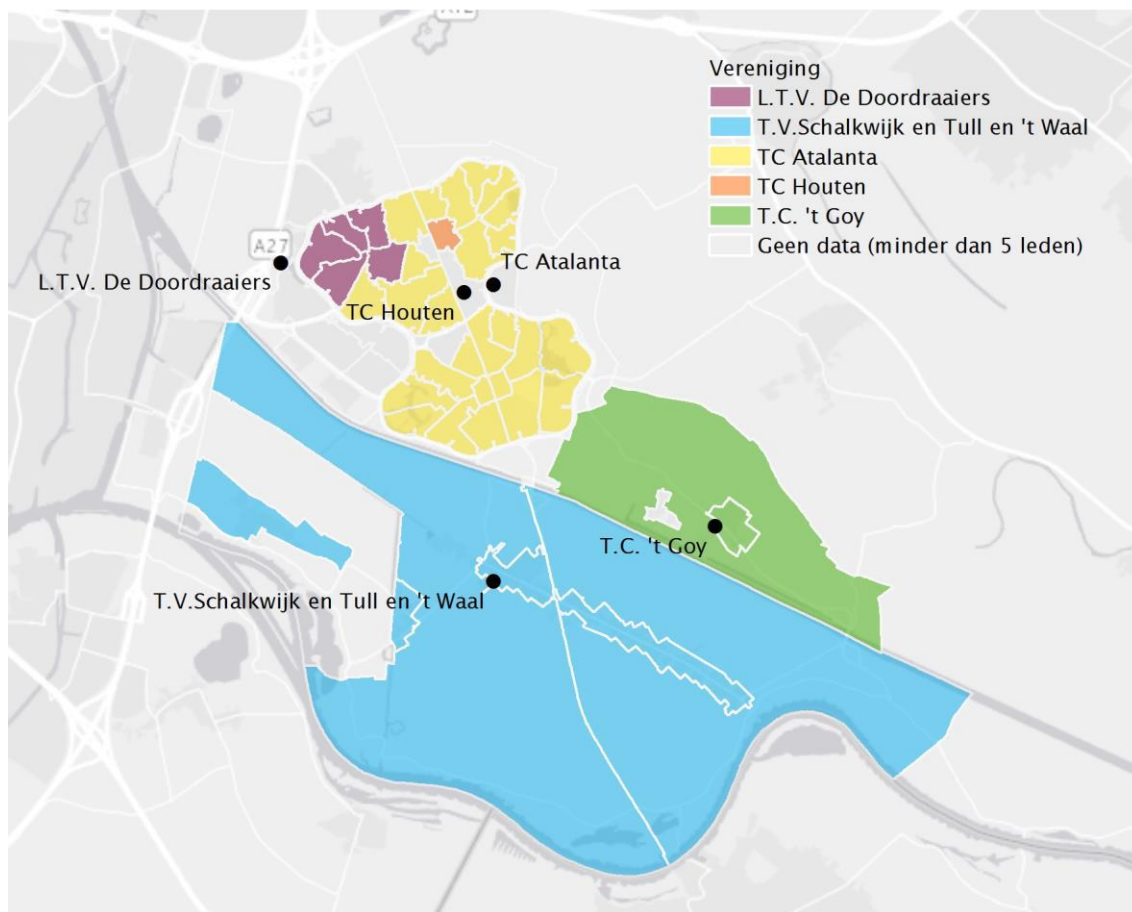
De gemeente kan er rekening mee houden dat tennisparken, of gedeeltes daarvan, door de afnemende vraag komen te vervallen. In die situatie is het voor de gemeente Houten relevant om de verenigingen met lokale worteling scherp in beeld te hebben.

Bijna drie kwart (71%) van de 2.500 tennislleden in de gemeente Houten woont op minder dan 3 kilometer afstand van de tennisvereniging (figuur 5.1). Met name TV Schalkwijk en Tull en 't Waal bedient een groot aandeel leden dat binnen een kilometer woont (45%). Bijna 9 op de tien leden woont bij TC Atalanta op minder dan 3 kilometer, bij 't Goy is bijna een derde van de leden meer dan 5 kilometer van de vereniging woonachtig.

Figuur 5.1 Samenstelling ledenbestand tennisverenigingen, naar afstand in meters van woonhuis tot vereniging (in procenten)

Kaart 5.2 Dominante tennisvereniging per buurt (indien >5 tennissers), naar kern

De overcapaciteit van tennis die ontstaat, is nauwelijks op een andere wijze te benutten dan voor tennisdoeleinden. Zowel de ondergrond als de afmetingen wijken sterk af van andere sporten die extra ruimte kunnen gebruiken (met name voetbal en hockey). Eventuele ruimte die ontstaat door het eventuele vrijvallen van tennisparken, kan mogelijk wel een uitkomst zijn voor andere sportparken.

5.5 Atletiek

Voor atletiek geldt dat de redelijke stabiele bevolkingsprognoses in relatie tot de (lichte) landelijke groei geen verandering in de vraag voorspelt. Op basis van de eerder gememoreerde richtlijnen is een atletiekaccommodatie in de gemeente Houten levensvatbaar. De atletiekaccommodatie (en dan met name het middenterrein) voor andere sporten gebruiken is nauwelijks mogelijk. Wel kunnen atletiekaccommodaties door andere sporten multifunctioneler worden gebruikt dan in deze rapportage is onderzocht. Hierbij valt te denken aan meer ongebonden sportbeoefening zoals bootcamp, hardlooptroepen, frisbee of bewegen voor ouderen. Daarnaast is dit type accommodatie ook geschikt voor bewegingsonderwijs.

6. Binnensport

6.1 Introductie

In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de huidige en toekomstige ruimtebehoefte voor de binnensport in Houten. Daarbij wordt met name gekeken naar het huidige aanbod aan sporthallen en wordt dit aanbod afgezet tegen de huidige en toekomstige vraag naar sporthallen. We gaan bij de draagvlakberekening niet in op de behoefte aan sportzalen en gymzalen omdat deze zalen vanwege hun beperkte formaat en/of voorzieningen (zoals ringen, belijning, materialen) niet voor alle binnensport geschikt zijn. Wel wordt rekening gehouden met de rol die sport- en gymzalen kunnen spelen in de vraag naar binnensport, bijvoorbeeld als optie om voor trainingen naar uit te wijken. Verder wordt inzicht verschaft in de bezetting van sporthallen, sport- en gymzalen door het onderwijs en sportaanbieders dan wel -verenigingen.

Sporthallen hebben minimaal drie vakken en hebben als afmeting 44 of 48 meter bij 28 meter. In sporthallen wordt ruimte geboden om zowel trainings- als competitievormen af te werken voor de volgende sporten: badminton, basketbal, boksen, judo/karate, korfbal, tafeltennis, tennis, volleybal, zaalhandbal, zaalhockey en zaalvoetbal, alsmede trainingsvormen voor klimsport en sporten zonder belijning (zoals gymnastiek en turnen). Sportzalen kunnen (afhankelijk van hun variabele afmetingen) in sommige gevallen een uitwijkmogelijkheid zijn voor de zaalsporten die geen hele sporthal nodig hebben. Hierbij valt te denken aan vechtsporten, tafeltennis, badminton en gymnastiek/turnen.

De draagvlakberekening houdt geen rekening met sport- en gymzalen, omdat deze zalen kleiner zijn dan sporthallen en niet toereikend zijn voor alle vormen van sportbeoefening. Sportzalen bieden vaak maar twee derde van de benodigde ruimte, en gymzalen een derde van de benodigde ruimte. Sportzalen hebben als afmeting 22 bij 28 meter en bieden voor de sporten badminton, basketbal, boksen, judo/karate, klimsport, korfbal, tafeltennis en volleybal in principe mogelijkheden voor training en competitie. Voor tennis, zaalhandbal, zaalhockey en zaalvoetbal is het echter niet mogelijk om in een sportzaal competitievormen te beoefenen. Sportzalen worden om die reden niet primair in de berekeningen meegenomen, maar dienen als buffer of opvang voor sportactiviteiten die door ruimtegebrek niet in de sporthallen terecht kunnen en die zich lenen voor beoefening in sportzalen.

Gymzalen worden primair gebouwd om het bewegingsonderwijs van de (basis)scholen te faciliteren en zijn niet voor alle (verenigings)sporten geschikt. Het aantal en de locaties van de gymzalen wordt grotendeels bepaald door de aanwezigheid van onderwijslocaties (elke school dient binnen een normafstand een gymlocatie tot haar beschikking te hebben) en daarom worden de gymzalen niet in de draagvlakberekening meegenomen. In de avonden en de weekenden kunnen gymzalen (vaak) wel aan sportverenigingen ter beschikking worden gesteld.

Uitgangssituatie

In de gemeente Houten bevinden zich vier sporthallen (tabel 6.1). De rest van het binnensportaanbod bestaat uit zeven gymzalen. Het aanbod aan sporthallen zoals gepresenteerd in tabel 6.1 vormt de uitgangssituatie voor de prognose voor de behoefte aan binnensportaccommodaties in de gemeente Houten.

Tabel 6.1 Gemeentelijke sporthallen in de gemeente Houten

Naam	Adres	Postcode
Sporthal De Wetering	Hefbrug 5	3991 LB
Sporthal De Slinger	De Slinger 44	3995 DE
Sporthal Molenwiek	Papiermolen 3	3994 DJ
Sporthal De Kruisboog	Kruisboog 17	3994 AE

Draagvlakcijfers voor sporthallen

De berekening van draagvlakcijfers is de meest basale behoefteberekening voor binnensportaccommodaties. Daarbij wordt de behoefte aan ruimte voor binnensport in de gemeente Houten berekend aan de hand van draagvlakcijfers voor sporthallen. Uitgangspunt is daarbij het huidige aanbod van vier sporthallen. Bij de analyse is Sporthal Den Oord niet meegenomen omdat de gemeente Houten deze hal in 2016 sluit.

Door het huidige aanbod aan sporthallen tegenover de bevolkingsontwikkeling voor 2020 en 2030 te plaatsen, komen tekorten dan wel overschotten aan het licht. Bij de bevolkingsontwikkeling gaan we uit van de bevolking van zes jaar en ouder. In Houten blijft het sportende deel van de bevolking (6 - 79 jaar) tussen 2016 en 2030 gelijk op ruim 43.000 inwoners (zie hoofdstuk 2).

De draagvlakmethode gaat uit van een maximale en minimale variant. De maximale variant neemt als uitgangspunt één sporthal per 15.000 inwoners (zes jaar en ouder), de minimale variant één sporthal per 20.000 inwoners (zes jaar en ouder). Op basis van de minimumvariant voor 2016 heeft de gemeente Houten ruim voldoende sporthallen (+1,8, zie tabel 6.2). Wanneer van de maximumvariant wordt uitgegaan, dan is er eveneens een overschot 1,1 sporthal.

Door de gelijkblijvende bevolking in de gemeente Houten, verandert de komende jaren ook de behoefte aan sporthallen nauwelijks. In tabel 6.2 staat deze marginale verandering beschreven aan de hand van toekomstige draagvlakcijfers van sporthallen. De conclusies voor 2016 blijven bij de huidige capaciteit tot en met 2030 overeind. Hierbij is echter geen rekening gehouden met eventuele veranderingen in de demografische achtergronden van die bevolking of eventuele veranderende voorkeuren als het gaat om sportdeelname.

Tabel 6.2 Vraag-aanbodanalyse binnensport (2016, 2020 en 2030)

	2016		2020		2030	
	min.	max.	min.	max.	min.	max.
Draagvlakcijfers sporthallen	20.000	15.000	20.000	15.000	20.000	15.000
Aantal inwoners (6-79 jaar)	43.537	43.537	44.691	44.691	43.458	43.458
Benodigd aantal sporthallen	2,2	2,9	2,2	2,9	2,2	2,9
Huidig aanbod	4	4	4	4	4	4
Overschot/tekort	1,8	1,1	1,8	1,1	1,8	1,1

6.2 Huidige bezetting van de binnensportaccommodaties

Van de vier gemeentelijke sporthallen en zeven gymzalen is de bezetting gedurende het jaar geanalyseerd. Hiervoor zijn bij de gemeente Houten verhuurgegevens opgevraagd.

Om inzicht te verkrijgen in de bezetting van de diverse sportaccommodaties is een aantal uitgangspunten gebruikt voor de openstelling:

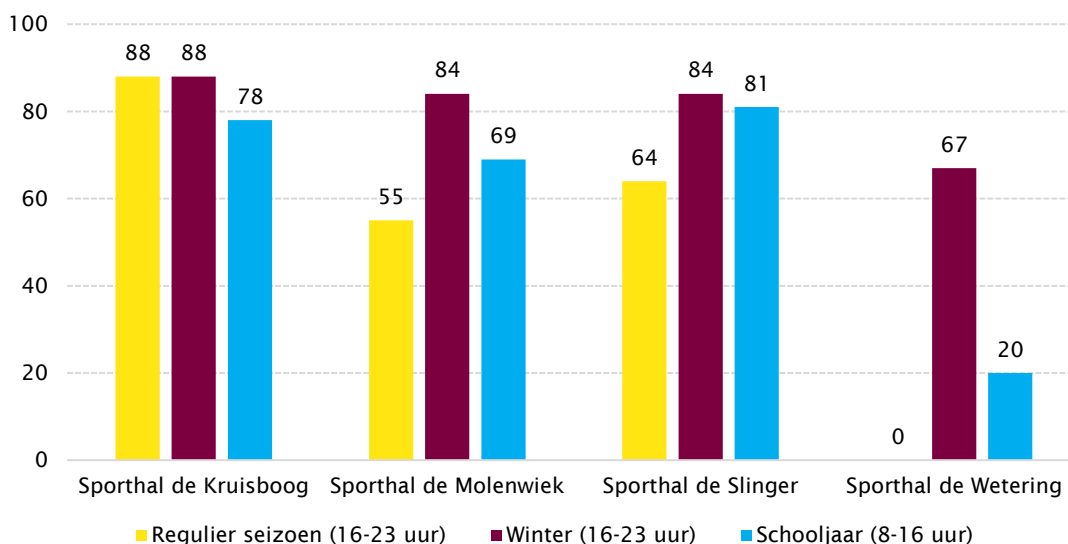
- maandag t/m vrijdag: 8:00 - 23:00 uur;
- zaterdag en zondag: 8:00 - 23:00 uur;
- wintermaanden: november t/m maart;
- regulier seizoen: september t/m oktober, april t/m juni.

Voor elke accommodatie is de bezetting bepaald door het aantal verhuurde uren af te zetten tegen het aantal uren openstelling in het betreffende tijdvak. Omdat binnensportaccommodaties veelal in de wintermaanden intensiever worden gebruikt, zijn de bezettingscijfers van zowel de zomer- als de wintermaanden in beeld gebracht.

Sporthallen

De Kruisboog heeft een bezetting van 88% gedurende het hele seizoen en heeft daarmee de hoogste bezetting van alle sporthallen (figuur 6.1). Volleybalvereniging Taurus is daar de enige gebruiker. De Slinger heeft de hoogste bezetting tijdens schooltijden (81%). Sporthal de Wetering is in de wintermaanden behoorlijk druk bezet door Victum (korfbal) en HC Houten (hockey). Buiten de wintermaanden is slechts sprake van incidentele verhuur (niet in figuur).

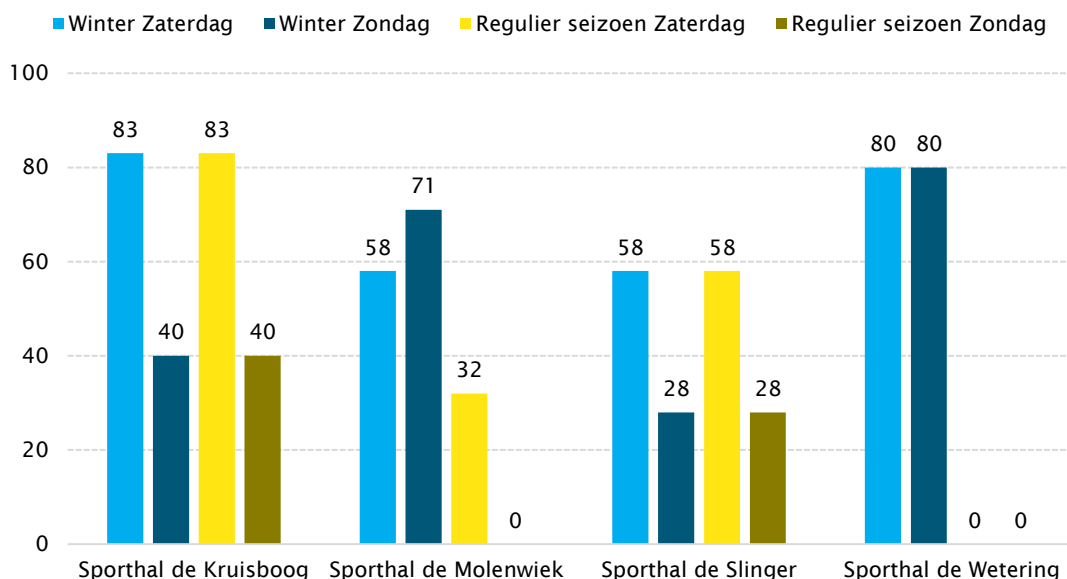
Figuur 6.1 Bezetting op weekdays, naar seizoensdeel sporthallen in procenten

De sporthallen Kruisboog, Molenwiek, Slinger en Wetering zijn allen op zaterdag in de winter voor meer dan de helft bezet (figuur 6.2). Dit is het gevolg van de korfbal- en hockeycompetitie die dan binnen wordt afgewerkt. Op zondagen is de bezetting bij de Slinger minder (28%), maar deze bezetting wordt ook in het reguliere seizoen bereikt. Daarmee scoort deze sporthal in die maanden aanzienlijk beter dan de Molenwiek en de Wetering die in het weekend(nagenoeg) leeg staan. Taurus is de enige

huurder van Sporthal de Kruisboog en vult deze hal in het weekend het hele seizoen door. Alleen op zondagmiddag en -avond is nog wat ruimte beschikbaar.

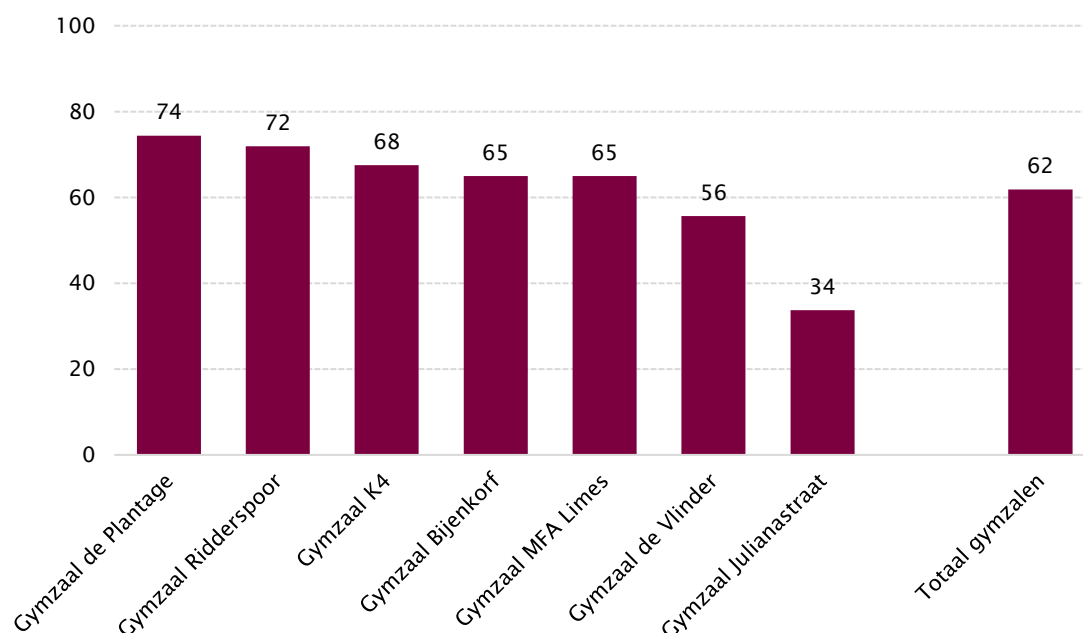
Figuur 6.2 Bezetting op weekenddagen (8.00-23.00), naar sporthal in procenten

Gymzalen

De gymzalen in de gemeente Houten zijn gemiddeld voor iets minder dan twee derde (62%) van de verhuurbare tijd (8.00-16.00 uur) bezet. Hoewel sommige gymzalen een stuk beter bezet zijn dan anderen, is geen enkele gymzaal minder dan de een derde van de beschikbare tijd in gebruik (figuur 6.3).

Figuur 6.3 Bezettingsgraden (tussen 8.00 - 16.00 uur, doordeweeks), per gymzaal

Verenigingsgebruik niet-gemeentelijke accommodaties

In Houten is ook een niet-gemeentelijke sportzaal waar Handbal Houten gebruik van maakt. Deze sportzaal is in beheer van de particuliere stichting Sportcentrum Houten BV en werd zaterdag 16 januari 2016 officieel geopend. Naast Handbal Houten maken onder meer Judo Groot Houten, Your Personal Training en KNVB zaalvoetbal van deze hal gebruik. De afmetingen van de multifunctionele sportvloer zijn 45 x 30 meter en de accommodatie beschikt eveneens over een volledig ingerichte dojo (16 x 16 meter).

6.3 Normbezetting versus praktijk

In 2008 concludeerde het ruimteonderzoek naar de binnensport: “Ondanks het overschot aan sporthallen in Houten volgens de planningsnormen, ervaren de verenigingen en de gemeente een tekort.” Zowel de normberekening als de bezetting zijn nagenoeg onveranderd gebleven en om die reden gaan we in deze paragraaf in op de vergelijking tussen de normbezetting en de praktijk.

Op basis van bevolkingsaantallen zit de gemeente Houten ruim in het jasje en blijft in Houten het aanbod ook in de toekomst voldoende voor de vraag. Echter, gekeken naar de bezetting van de sporthallen valt op dat er grote druk is op de binnensportaccommodaties. Nagenoeg alle sporthallen zitten tijdens de doordeweekse verenigingsuren (16.00-23.00) vol. Tegelijkertijd is er ook al een aantal verenigingen die gebruik maakt van private sporthal The Dome (Handbal Houten) of buiten de gemeente aanvullende ruimte huurt (HC Houten en Taurus, zie kader).

Huren buiten Houten

- Volleybalvereniging Taurus huurt een volleybalveld buiten de gemeente Houten op maandag van 19.00 uur tot 21.00 en van 20.00 uur tot 21.30 uur. Daarnaast huren ze op woensdag 1 unit van 18.30 uur tot 21.00 uur. Dit is in Odijk.
- HC Houten huurde de afgelopen twee seizoenen respectievelijk 124 en 90 uur aan zaalhockeycapaciteit buiten de gemeente Houten. Dit is allemaal gedurende de tien weken die de zaalperiode duurt en exclusief door de KNHB gehuurde uren in de omgeving.

Mogelijke verklaringen voor de discrepantie tussen de normatieve behoefte en de daadwerkelijke behoefte zijn:

- *De regionale functie*
De regionale functie van binnensportverenigingen en -accommodaties in Houten zorgt mogelijk voor een groter gebruik dan de bevolkingscijfers van de gemeente Houten voorspellen. In dat geval zouden sporters van buiten Houten komen om gebruik te maken van binnensportverenigingen en -accommodaties in Houten. Bij een regionale functie van de Houtense binnensport is de beschreven normatieve benodigde ruimte op basis van inwoners mogelijk niet representatief.
- *‘Luxe’ verenigingen*
Verenigingen zijn er vrij in om zelf te kiezen hoeveel van hun leden tegelijkertijd gebruikmaken van de beschikbare ruimte. ‘Luxe’ verenigingen kiezen ervoor om minder teams tegelijkertijd in de ruimte te laten, waar andere verenigingen ervoor kiezen om juist meer teams de ruimte te laten delen. Het is te verwachten dat de mate van prestatiegerichtheid hiermee samenhangt. Als in

Houten relatief veel 'luke' of prestatiegerichte verenigingen zijn, dan verklaart dat (deels) de hoge druk op binnensportaccommodaties.

- *Demografische kenmerken*

De etnische achtergrond en het opleidingsniveau van de bevolking zijn van grote invloed op het gebruik van binnensportaccommodaties. Onder andere volleybal, korfbal en handbal zijn populair onder autochtone hoogopgeleide Nederlanders. Wanneer in Houten relatief veel hoog opgeleiden en/of autochtonen zijn, dan is dit een deel van de verklaring voor de relatief hoge druk op de binnensportaccommodaties.

Verkenning van de bovenstaande verklaringen was geen onderdeel van de onderzoeksopdracht, maar is gebaseerd op voorgaande onderzoeken.

6.4 Toekomstige behoefte aan binnensportaccommodaties

Onderwijs

Op basis van de leerlingenprognoses voor basis- en voortgezet onderwijs in de gemeente Houten is vast te stellen dat naar verwachting de behoefte vanuit het onderwijs tot en met 2030 afneemt. In alle typen onderwijs is tussen 2015 en 2030 een afname van de leerlingaantallen te zien. Naar verwachting gaan in 2030 1.500 leerlingen minder naar school dan in het afgelopen jaar (hoofdstuk 2). Bij deze verwachte daling in de toekomstige leerlingaantallen moet worden aangemerkt dat dit niet per definitie leidt tot een afname van de onderwijsbehoefte aan binnensportruimte. Immers, in veel gevallen leidt een afname van leerlingen eerder tot kleinere klassen, waarbij de vraag naar gymruimte gelijk blijft.

Momenteel vindt een discussie plaats waarbij enkele partijen zich hard maken voor drie in plaats van twee gymuren per week. Deze kwestie ontstond in 2004 toen kamerlid Rijpstra een motie indiende die de regering verzocht 'plannen uit te werken hoe leerlingen in de leerplichtige leeftijd gegarandeerd drie uur per week lichamelijke opvoeding, gegeven door daarvoor gekwalificeerde personen, kunnen volgen'. Deze motie werd kamerbreed aangenomen. In het huidige regeerakkoord staat dat minimaal twee lessen gymonderwijs gegeven worden, met 'waar mogelijk' drie lessen gym. In januari van dit jaar diende Kamerlid Van Nispen (SP) een motie in voor een wetsvoorstel waarbij 'ieder kind op de basisschool drie uur bewegingsonderwijs krijgt aangeboden van een gekwalificeerd vakdocent' (Van Nispen, 2016). Voor deze motie is op dit moment geen Kamermeerderheid.

Bij het toepassen van drie uren bewegingsonderwijs neemt de behoefte aan binnensportruimte toe, ondanks een dalend aantal leerlingen. Het is de vraag of en wanneer dit realiteit gaat worden, maar het is een mogelijke ontwikkeling die in de gaten moet worden gehouden. Een uitbreiding naar drie uur bewegingsonderwijs zal zeer vermoedelijk ruimtelijk problemen gaan geven omdat ruimtegebrek nu al bij ongeveer één op de vijf po-scholen een knelpunt is (Lucassen et al., 2010). Hoe groot die problemen worden, hangt af van veel factoren die we nu niet hebben meegenomen⁶.

⁶ Het is voor te stellen dat scholen ervoor kiezen om het derde gymuur anders in te vullen en geen binnensportaccommodatie te gebruiken. Bijvoorbeeld door naar buiten te gaan. Dit hangt ook af van de vraag in hoeverre de invulling van dit extra uur gym verplicht wordt opgelegd door het ministerie van OCW.

Er lijkt slechts bij een één gymzaal (Julianastraat) daadwerkelijk ruimte om met onderwijsgebruik uit te breiden (zie bezettingscijfers paragraaf 6.2). Voor de gemeente Houten is het daarom raadzaam om, wanneer het derde uur gym daadwerkelijk wordt verplicht, met het onderwijs in gesprek te gaan of en waar dit een capaciteitsprobleem geeft.

Door een globale berekening van de invloed van het veranderende aantal leerlingen op het aantal groepen per school is berekend dat, uitgaande van een gelijkblijvende norm qua gymuren, in de gemeente Houten een daling te verwachten is van de toekomstige behoefte aan sportruimte voor het onderwijs van 6 procent in 2020 en 19 procent in 2030.

Sportverenigingen en overige gebruikers

Het landelijke sportdeelnomecijfer is na een aantal jaren groei inmiddels stabiel (circa 65%), evenals de mate waarin de Nederlander lid is van een sportvereniging (ca. 30%). Voor het gebruik van de sporthallen en sportzalen kan een prognose van het toekomstig aantal (unieke) gebruikers worden gemaakt op basis van landelijk beschikbare cijfers over het accommodatiegebruik per leeftijdscategorie (tabel 6.3) en de lidmaatschapscijfers voor de takken van sport.

Tabel 6.3 Gebruik sporthallen/sportzalen, naar leeftijdsgroep, percentage van de bevolking

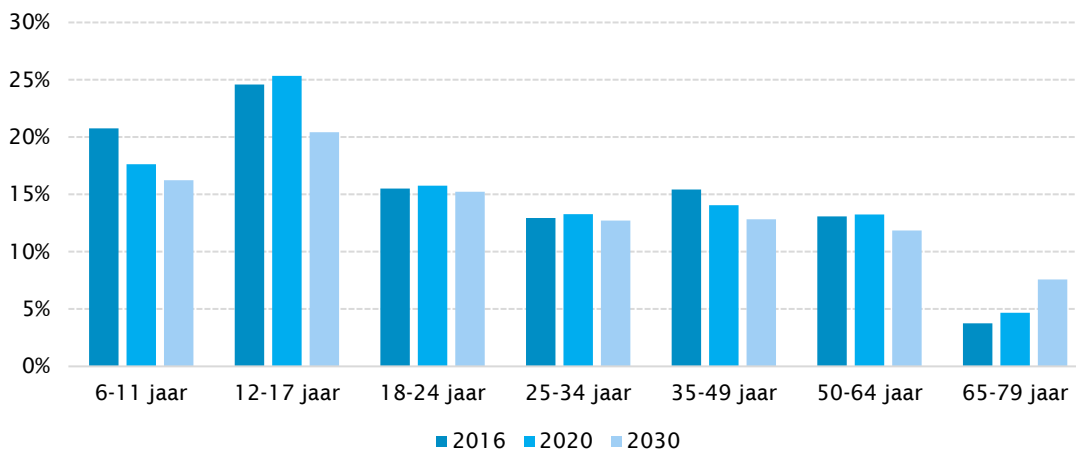
	gebruik sporthal/sportzaal
6 - 79 jaar	14
6-11 jaar	29
12-17 jaar	36
18-24 jaar	26
25-34 jaar	16
35-49 jaar	9
50-64 jaar	7
65-79 jaar	5

Bron: OBiN 2013-2014.

Wanneer we op basis van landelijke gegevens kijken naar welke leeftijdsgroepen de voornaamste gebruikers van sporthallen zijn (tabel 6.4), dan zien we dat het gebruik met de leeftijd afneemt. Door de accommodatiegebruikprofielen van de diverse leeftijdsgroepen te koppelen aan de demografische verschuiving in Houten (hoofdstuk 2), is vast te stellen dat de gemeente Houten in de toekomst waarschijnlijk niet zozeer te maken krijgt met een lager aantal gebruikers van sporthallen en sportzalen, als wel van een verschuiving van de leeftijden van de gebruikers (figuur 6.4).

Een toenemend aandeel van de gebruikers zal komen uit de leeftijdscategorie 65 jaar en ouder. Jeugd van 6 tot 17 jaar zal daarentegen een kleiner aandeel van de totale gebruikersgroep zijn. Dat de leeftijdsverdeling van de gebruikers van de sporthallen gaat verschuiven, kan een gunstige invloed hebben op de bezetting van de accommodaties. 65-plussers sporten relatief gezien meer overdag dan andere leeftijdsgroepen omdat deze groep onder andere minder vaak overdag werkzaam is (Rapportage Sport, 2014). Dit biedt kansen voor de gemeente om een hogere bezettingsgraad in de binnensportaccommodaties te realiseren.

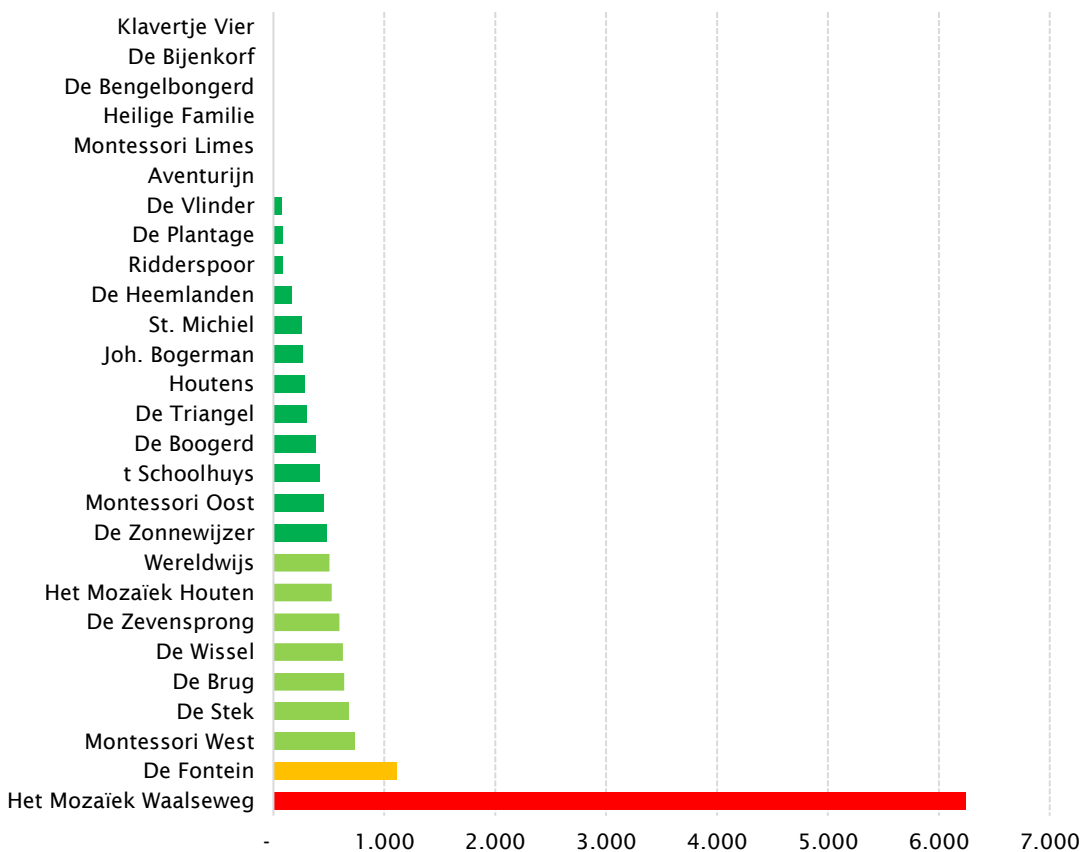
Figuur 6.4 Verwacht aandeel gebruikers sporthal/sportzaal per leeftijdscategorie

Nabijheidsanalyse onderwijs

Voor de toegankelijkheid van gymaccommodaties is het van belang dat een ruimte om lichamelijk onderwijs (lo) te geven, binnen bereikbare afstand van de school gelegen is. Dit geldt met name voor het primair onderwijs waar leerlingen nog niet zelfstandig de weg naar deze locatie kunnen vinden. In figuur 6.5 valt te zien dat 25 van 27 basisschoollocaties binnen een kilometer over de openbare weg een gymaccommodatie binnen bereik hebben. Voor 18 van hen geldt dat dit zelfs binnen 500 meter is.

Figuur 6.5 Afstand van onderwijslocatie tot dichtstbijzijnde LO-locatie, in meters

7. Conclusies en aanbevelingen

7.1 Conclusies accommodatie per sporttak

Onderstaand beschrijven we de conclusies op basis van de resultaten uit voorliggend onderzoek. Per sporttak berekenen we de normatieve behoefte in relatie tot het Houtense aanbod. Daarbij hebben we waar mogelijk specifieke Houtense kenmerken beschreven om de situatie in perspectief te plaatsen.

Voetbal

- De Houtense voetbalverenigingen komen wedstrijdvelen tekort. Delta Sport '95 heeft op basis van de landelijke normen tien velden nodig terwijl er slechts zes velden liggen. Voor SV Houten geldt dat acht velden nodig zijn, terwijl er zes liggen. Voor de trainingscapaciteit helpen twee pupillenvelden bij SV Houten om de druk op de reguliere trainingsvelden te verminderen. Hierdoor is de trainingscapaciteit op dit sportpark conform de behoefte. Deze pupillenvelden hebben daarentegen nauwelijks invloed op de wedstrijddruk.
- Door de grote hoeveelheid wedstrijdvelen met een dubbelfunctie (kunstgras of WeTra) hebben de verenigingen wel (ruim) voldoende trainingsmogelijkheden.
- In de kernen Schalkwijk en 't Goy zijn (nagenoeg) voldoende wedstrijd- en trainingsvelden.
- De tekorten bestaan uitsluitend op zaterdag. Op zondag liggen voldoende velden vrij. Verhuizing van senioren naar de zondag zorgt voor een verlichting van de druk, maar het tekort blijft bestaan. Voor een oplossing die geen extra capaciteit vereist dienen de mogelijkheden voor jeugd op zondag te worden verkend.
- De vraag naar voetbalruimte lijkt door de vergrijzing in 2030 af te nemen. Hoewel de tekorten teruglopen blijft op basis van de bevolkingsontwikkeling een ondercapaciteit bestaan van zes velden in 2020 en vier velden in 2030.

Hockey

- In de huidige situatie heeft HC Houten twee hockeyvelden tekort, vooral door sterke concentratie op speeldag zaterdag.
- De hockeyruimte zal door de verwachte groeiende populariteit van de sport in de toekomst nog meer onder druk komen staan. Op basis van de landelijke trend in ledentalontwikkeling van de afgelopen tien jaar verwachten we 1,5 maal zoveel hockeyers in 2030 in Houten als op dit moment. Wanneer de Houtense ontwikkeling wordt gevolgd, kan de groei zelfs oplopen tot 3,5 maal het huidige aantal hockeyers in 2030.
- Een groot gedeelte van de huidige en toekomstige hockeybehoefte zou kunnen worden opgelost door de zondag ook voor de jeugd een competitiedag te maken omdat daar nu en in de komende jaren nog voldoende capaciteit beschikbaar is (ca. twee tot drie velden overschot).

Hockey (KNHB-norm)

- Als naar de bevolkingsontwikkeling van het verzorgingsgebied van de vereniging wordt gekeken, loopt het huidige tekort terug, en zal in 2035 een evenwichtssituatie ontstaan waarbij het aanbod aan de vraag voldoet.
- Echter, op basis van de ledengroei de afgelopen jaren zal het huidige tekort verder groeien naar een tekort van drie velden in 2020.

Atletiek

- De gemeente Houten voldoet aan de landelijke richtlijnen voor een eigen atletiekaccommodatie, te weten: minimaal 40.000 inwoners en een vereniging (in oprichting)

die vaste gebruiker wordt. Het is daarom verdedigbaar om na te denken over (een vorm van) een atletiekaccommodatie.

Overige buitensport

- Op dit moment zijn er ruim voldoende tennisbanen in de gemeente Houten. Afgerond zijn er zes banen over. De afnemende vraag naar tennisbanen lijkt ook naar 2030 door te zetten. Dit heeft een verwacht overschot van tien banen in 2030 tot gevolg.
- Honk- en softbal en korfbal hebben op dit moment (ruim) voldoende capaciteit en de verwachting is dat de vraag naar deze sporten stabiel blijft.

Binnensport

- Op basis van draagvlakmethode (op basis van inwoners) is er voldoende zaalcapaciteit voor de sportverenigingen in Houten. De landelijke normen lijken echter niet van toepassing op de gemeente Houten omdat de bezetting van de accommodaties, ondanks het normatieve overschot, zeer hoog is.
- Tijdens de piekuren en in de drukke wintermaanden (wanneer korfbal en hockey binnen competitie afwerken) is er een zware bezetting van de sporthallen te constateren. Zo zwaar dat Houtense verenigingen buiten Houten sporthallen huren om de leden te kunnen bedienen. Buiten de wintermaanden is er voor de verenigingen in de sporthallen nog wel wat ruimte beschikbaar.
- Commerciële sporthal The Dome biedt de nodige aanvulling op de bezetting van sporthallen. Daarnaast huren twee verenigingen (hockey en volleybal) binnensportruimte buiten de gemeente Houten.
- De huidige binnensportsituatie blijft nagenoeg gelijk door nauwelijks veranderende sportvoorkeuren en licht vergrijzende bevolkingssamenstelling. Uitzondering hierop is de vraag van hockey naar binnenruimte, deze vraag is afhankelijk van de groei van de sport.

7.2 Aanbevelingen

In de gemeente Houten is voor diverse sporten zowel in de praktijk, als volgens de normen, te weinig capaciteit voor de vraag. Met name voetbal, hockey en de binnensport (in de wintermaanden) vragen om extra ruimte. Het lijkt erop dat daar uitbreiding van de capaciteit benodigd is. Echter, er zijn ook enkele alternatieven om het ruimtegebrek op te lossen. Enkelen zijn hieronder beschreven.

Er ligt zowel bij hockey als bij voetbal een grote druk op de zaterdag als speeldag. In beide gevallen is de dominantie van de competitiedag van de jeugd op zaterdag een belangrijke oorzaak voor het tekort aan capaciteit. Een oplossing hiervoor vraagt echter medewerking van zowel de verenigingen als de betreffende bonden. Daarom is het raadzaam om mogelijkheden voor competitiedagen voor de jeugd op zondag bij betreffende verenigingen en bonden te verkennen.

Een alternatief voor verlichting van de zware bezetting op zaterdag is het oprekken van de speeltijden. Wanneer de competitiedag eerder start en/of langer doorgaat, zijn meer wedstrijdronde op dezelfde dag in te plannen. Dit vraagt echter wel een extra inspanning van de vereniging omdat daarmee ook de inzet van het (vrijwillig) kader wordt opgerekt. Voor beide oplossingen - het oprekken van de wedstrijd dag of verschuiven naar de zondag - geldt dat deze mogelijk worden versneld wanneer een financiële stimulans wordt geboden.

Voor binnensport geldt dat de capaciteit voornamelijk tekort schiet in de wintermaanden als de hockey- en korfbalvereniging het binnenseizoen afwerken. Wanneer een deel van deze behoefte via alternatieve wegen dan de sporthal op te lossen valt, dan lijkt de capaciteit voldoende. Hierbij valt te denken aan tijdelijke overkappingen van bestaande buitensportvelden (blaashal) of alternatieve vloeren in bestaande niet-sportaccommodaties (buurthuizen, parkeergarages of leegstaande kantoorpanden). Deze oplossingen vragen creativiteit en buigzaamheid van de gemeente en de bespeler.

Een van de mogelijkheden van de hoge druk op de binnensportaccommodaties is dat veel leden van buiten Houten in Houten sporten. In dat geval heeft de gemeente Houten een regionale functie en kan worden verkend of in samenwerking met andere gemeenten ruimte effectiever kan worden gebruikt.

Hoewel tal van alternatieve mogelijkheden zijn om de druk op de sportaccommodaties te verlichten, lijkt het - mede door de omvang van de tekorten - niet ondenkbaar dat voor sommige sporttakken toch een uitbreiding van de capaciteit nodig is. In dat geval is het raadzaam om daar waar mogelijk aan gecombineerde vraag te voldoen. Bijvoorbeeld door de aanleg van een voetbalveld met atletiekvoorziening of een hockeyveld met blaashalcapaciteit.

Literatuur

Ariëns, J.P.E., Joosten, T.A., Schriemer, W., Sloos, R., Tets, J.J.J. van, & Eyssen, N.A.E. (2008). *Handboek sportaccommodaties. Update 2016*. Arnhem: ISA Sport.

Breedveld, K. & P. Hover (2016). *Brancherapport Atletiek in Nederland*. Nieuwegein: Arko Sports Media.

Hoekman, R. (2008). *Ruimte voor sport in Houten. Een vraag-aanbod analyse van buitensport- en binnensportaccommodaties, 2007-2015*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut

Hoenderkamp, K., Hakkers, S., Bakker, S. & Hoekman, R. (2012). *Ruimte voor sport in Groningen. Een vraag-aanbodanalyse van buitensport- en binnensportaccommodaties, 2012-2030*. Utrecht: Mulier Instituut.

Knol, F.A., Neevel, C.V., Stijnenbosch, M.H., & Willems, M.J.E. (2002). *Planologische kengetallen: band 3*. Alphen aan den Rijn: Kluwer bv.

Lucassen, J., Wisse, E., Smits, F., Beth, J. & H. van der Werff (2010). *Sport, Bewegen en Onderwijs: kansen voor de toekomst. Brede analyse 2010*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut

Nispen, van (2016). *Voorstel van wet van het lid Van Nispen tot wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet primair onderwijs BES ter invoering van regels over de kwalificatie van docenten en het vaststellen van een minimum aantal uren voor wat betreft het bewegingsonderwijs*. Den Haag: Tweede Kamer.

Romijn, D., Wezenberg-Hoenderkamp, K. & R. Hoekman (2014). *Voetbal in Oss. Onderzoek naar toekomstmogelijkheden voetbalverenigingen binnen gemeente Oss*. Utrecht: Mulier Instituut.

Tiessen-Raaphorst, A. (red.) (2015). *Rapportage Sport 2014*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Wezenberg-Hoenderkamp, K. & R. Hoekman (2015). *Ruimte voor sport in Alkmaar. Onderzoek naar de behoefte aan sportvoorzieningen in de periode 2015 tot en met 2030*. Utrecht: Mulier Instituut.

Bijlage 1 Normteamberekening voetbal

Tabel b.1 Normteamberekening senioren

	Senioren heren en dames					
	Za	Za 35+/45+	Za vet.	Zo	Zo 35+/45+	Zo vet.
Equivalent normteams wedstrijd	1,00	0,70	1,00	1,00	0,70	1,00
Equivalent normteams training	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50

Tabel b.2 Normteamberekening junioren

	Junioren			
	A	B	C	O14 (C)
Equivalent normteams wedstrijd	1,00	0,75	0,75	0,75
Equivalent normteams training	0,50	0,50	0,50	0,50

Tabel b.3 Normteamberekening pupillen

	Pupillen zaterdag							
	D	O12 (D)	D-7	O10 (D)	E-9	E-7	F-7	Mini
Equivalent normteams wedstrijd	0,50	0,50	0,35	0,50	0,43	0,35	0,25	0,15
Equivalent normteams training	0,50	0,50	0,25	0,50	0,50	0,25	0,25	0,25

Kader b.1 opbouw trainingsbehoefte

De opbouw van de trainingsbehoefte is op basis van het handboek sportaccommodaties vastgesteld (laatste update 2016). Deze norm die is opgesteld door NOC*NSF en VSG gaat uit van het volgende:

Per normteam

40 weken per jaar
110 trainingsminuten per week

Capaciteit van de velden

Natuurgras (min. Kwal)	700 uur
Natuurgras (max. Kwal)	800 uur
Kunstgras	880 uur
Alleen zaterdagver. Kunstgras	800 uur

Bron: Handboek Sportaccommodaties. Update 2016. (Ariëns et al., 2008)

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl